

Oikeuspalveluviraston toimistorakenteen ja toimipaikkaverkoston uudistamista koskeva esitys

Oikeuspalveluviraston visiona on olla yksi yhtenäinen virasto, joka turvaa yksilön oikeusturvan sujuvasti, inhimillisesti ja vastuullisesti kaikissa elämäntilanteissa. Tämä edellyttää organisaatorakenteen ja toimintatapojen selkeyttämistä ja yhdenmukaistamista sekä palvelutuotannon ja johtamisen kytkemistä nykyistä vahvemmin yhteisiin, valtakunnallisiin periaatteisiin.

Oikeuspalveluviraston tavoitteena on tarjota yhtenäistä, laadukasta ja saavutettavaa palvelua sekä olla työyhteisö, jossa henkilöstöllä on yhdenvertainen asema. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää toimistorakenteen, toimipaikkaverkoston sekä esihenkilörakenteen ja johtamisjärjestelmän uudistamista.

Oikeuspalveluvirastosta annetun lain mukaan viraston organisaatorakenteeseen kuuluu keskushallinto sekä palveluja tuottavat oikeusaputoimistot ja edunvalvontatoimistot. Toimistojen kuntakohtaisista alueista säädetään valtioneuvoston asetuksessa Oikeuspalveluvirastosta (548/2024) ja asiakkaille palvelua tarjoavista toimipaikoista oikeusministeriön asetuksessa Oikeuspalveluviraston toimipaikoista (637/2024).

Tässä esityksessä kuvatut muutostarpeet edellyttävät mainittujen asetusten muuttamista. Muutokset on luontevaa toteuttaa rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain sekä Oikeuspalveluvirastosta annetun lain muutosten yhteydessä (HE 200/2025 vp.) 1.1.2027.

Oikeuspalveluviraston ja oikeusministeriön välisessä tulossopimuksessa vuosille 2026–2029 on lisäksi asetettu tehtäväksi uudistaa viraston toimistorakennetta ja toimipaikkaverkostoa. Sopimuksen mukaisesti oikeusministeriölle toimitetaan esitys muutostarpeista helmikuun 2026 loppuun mennessä. Esityksen mukaiset luettelot toimistoista ja niiden alueisiin kuuluvista kunnista sekä toimistoihin kuuluvista toimipaikoista ovat liitteenä.

Sisälllys

1. Toimistorakenteen nykytila, esityksen tausta ja valmistelu	3
Nykytila	3
Esityksen valmistelu	4
2. Toimistorakenteen tavoitteet, tarpeet ja reunaehdot	4
Tavoitteet	4
Tarpeet ja reunaehdot	5
3. Esitys Oikeuspalveluviraston toimistorakenteeksi	6
Talous- ja velkaneuvontatoimistot	9
Edunvalvontatoimistot	10
Oikeusaputoimistot	11
Tunnistetut riskit	14
4. Toimistorakenteen vaihtoehtoiset toteuttamistavat	17
Ehdotus 1	17
Ehdotus 2	18
Ehdotus 3	18
Valmistelussa ehdotettuja vaihtoehtoja koskeva arviointi	19
5. Esitys muiden tarpeellisten asetusmuutosten toteuttamiseksi	21
Erityiset kelpoisuusvaatimukset	21
Kielellisten oikeuksien turvaaminen	23
6. Toimipaikkaverkoston nykytila, esityksen tausta ja valmistelu	25
Nykytila	25
Esityksen tausta	25
Esityksen valmistelu	26
7. Oikeuspalveluviraston palvelujen saatavuus ja toiminnalliset tarpeet	26
Toiminnalliset tarpeet	26
Asiakaskäynnit toimipaikoissa	27
Valtion palvelu- ja toimitilaverkon uudistaminen 2020-luvulla -hanke	28
8. Esitys toimipaikkaverkostoksi	28
Kielellisten oikeuksien turvaaminen	31
Lakkautettavaksi esitettävät asetuksessa mainitut toimipaikat	32
9. Toimipaikkaverkoston vaihtoehtoiset toteuttamistavat	33
Valmistelussa ehdotettuja vaihtoehtoja koskeva arviointi	33
10. Esityksen vaikutukset asiakkaisiin	34
11. Esityksen vaikutukset henkilöstöön	35
12. Esityksen taloudelliset vaikutukset	36
Liite: luettelo esityksen mukaisista toimistoista ja niiden alueisiin kuuluvista kunnista sekä toimistoihin kuuluvista toimipaikoista	

I Toimistorakenne

1. Toimistorakenteen nykytila, esityksen tausta ja valmistelu

Nykytila

Oikeuspalveluja tuotetaan Manner-Suomessa 22 oikeusaputoimistossa ja 22 edunvalvontatoimistossa sekä Ahvenanmaan oikeusapu- ja edunvalvontatoimistossa. Toimistot ovat kooltaan vaihtelevia, ja jokaisessa toimistossa on oma johtamistehtävässä toimiva virkamies. Nykyinen rakenne tekee johtamisjärjestelmästä vaikeasti hallittavan. Toimialan johtotiimin koko muodostuu käytännössä hyvin suureksi, eikä laajalla johtajien määrällä ole realistisia edellytyksiä kehittää valtakunnallisesti yhdenmukaisia palveluja ja prosesseja.

Rakenteen pirstaleisuus heikentää resurssien kohdentamista. Henkilöstöresursseja ei voida allokoida joustavasti palvelutarpeen mukaisesti toimistojen välillä, ja ohjaus jakautuu lukuisiin rinnakkaisiin organisaation osiin. Osassa toimistoja henkilöstöpohja on hyvin pieni suhteessa johtamisrakenteeseen. Tällöin johtamistehtävien suhteellinen osuus henkilöstömäärästä tai lähiesihenkilötehtävistä ei ole toiminnan mittakaavan kannalta tarkoituksenmukainen, mikä heikentää henkilötyövuosien käytöllä saavutettavaa tuottavuutta ja lisää hallinnollista kuormaa.

Oikeusapu- ja edunvalvontapiirien lakkauttamisen yhteydessä toimistoverkoston ja toimistorakenteeseen ei tehty muutoksia. Tämän vuoksi talous- ja velkaneuvonnan asia- ja henkilöstöjohtaminen ovat eriytyneet epätarkoituksenmukaisesti. Talous- ja velkaneuvonta on oikeusaputoimistojen toimistorakenteessa, ja johtavat julkiset oikeusavustajat toimivat talous- ja velkaneuvonnan henkilöstön esihenkilö- ja johtotehtävissä. Oikeusavun toimiala ei kuitenkaan asijohda talous- ja velkaneuvontaa. Talous- ja velkaneuvonnan toimialajohtaja puolestaan ei johda talous- ja velkaneuvonnan henkilöstöä. Edunvalvonnan toimialalla henkilöstö- ja asiajohtaminen yhdistyvät, joten kaikki toimialat ovat johtamisjärjestelmältään erilaisia.

Oikeuspalveluviraston perustamisen yhteydessä tunnistettiin useita palvelujen ja prosessien sujuvuuteen liittyviä kokonaisuuksia, jotka jätettiin toimialoilla myöhemmin sisäisesti kehitettäviksi. Vastaavasti toimistorakenteeseen ja toimipaikkaverkoston kohdistuvien muutostarpeiden arviointi ajoittui perustamisvaiheen jälkeiseen kehittämiseen.

Esityksen valmistelu

Toimistorakenteen uudistamista on valmisteltu kolmessa toimialakohtaisessa valmistelutyöryhmässä, joiden tehtävänä oli tarkastella ja valmistella vaihtoehtoisia toteuttamistapoja kunkin toimialan virka-, esihenkilö- ja toimistorakenteeseen.

Valmistelutyöryhmien tehtävänä oli analysoida toimialansa nykyinen toimisto- ja johtamisrakenne, työnjako ja esihenkilörakenne sekä tunnistaa keskeiset kehittämistarpeet yhdenvertaisten ja laadukkaiden palvelujen turvaamiseksi. Ehdotusten tuli tukea Oikeuspalveluviraston visiota, palvelujen saavutettavuutta ja henkilöstön yhdenvertaista asemaa taloudellisten reunaehtoien puitteissa. Valmistelutyöryhmät koostuivat henkilöstöstä ja henkilöstöjärjestöjen edustajista, ja kunkin työryhmän puheenjohtajana toimi joko toimialajohtaja tai hallintojohtaja. Valmistelutyöryhmien kautta toteutettiin edustuksellista kuulemistä ja keskustelua.

Ehdotusten valmistumisen jälkeen Oikeuspalveluviraston johtoryhmä (työnantaja) on arvioinut ja yhteensovittanut valmistelutyöryhmien työtä ja siirtänyt toimistorakenteen ja toimipaikkaverkoston valmistelun yhteistoimintaneuvottelujen piiriin. Yhteistoimintaneuvotteluja koskeva neuvotteluesitys on annettu 22.1.2026 ja neuvottelut käyty aikavälillä 30.1.2026–13.2.2026. Työnantaja on 19.2.2026 ilmoittanut neuvottelujen perusteella harkittavana päätöksensä toimistorakenteen ja toimipaikkaverkoston uudistamisesta ja päättänyt tämän esityksen antamisesta oikeusministeriölle.

2. Toimistorakenteen tavoitteet, tarpeet ja reunaehdot

Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on muodostaa toimistorakenne, joka tukee Oikeuspalveluviraston strategiaa ja palvelutehtävää sekä parantaa palvelujen yhdenmukaisuutta, laatua ja saavutettavuutta. Tavoitteena on vahvistaa toiminnan ohjattavuutta ja varmistaa valtakunnallisesti yhtenäisten toimintatapojen toimeenpanokyky. Uudistuksella parannetaan tuottavuutta vähentämällä hallinnollista päällekkäisyyttä ja kohdentamalla henkilöstövoimavaroja nykyistä tarkoituksenmukaisemmin asiakas- ja asiantuntijatehtäviin.

Tavoitteena on samalla vahvistaa johtamisjärjestelmän ja esihenkilörakenteen selkeyttä ja yhdenmukaisuutta. Johtamisen painopistettä siirretään vahvemmin

organisaation ja ihmisten johtamiseen siten, että johtavissa tehtävissä korostuu johtamisosaaminen sekä oman toimiston johtamisessa että osana toimialan valtakunnallista johtajistoa ja muissa esihenkilötehtävissä korostuu lähiesihenkilötyö tiimien arjen työn johtamisessa. Tavoitteena on muodostaa alueellisesti kohtuullisen kokoiset kokonaisuudet, joissa työmäärä ja henkilöstöpohja tasoittuvat ja sijaistaminen järjestyy ennakoitavasti. Uudistuksella vahvistetaan toimintavarmuutta ja luodaan edellytykset yhtenäisten palvelujen ja prosessien valtakunnalliselle kehittämiselle ja toimeenpanolle sekä henkilöstön erikoistumiselle ja osaamisen kehittämiselle.

Toimistorakenteen yhdenmukaisuustavoitteesta huolimatta toimistojen lukumäärä voi erityisestä perustellusta syystä olla toimialoittain eriävä. Oikeuspalveluviraston yhtenäisyyden ja asiakkaan palvelun selkeyden vuoksi toimistojen alueelliset ulkorajat muodostetaan yhteneviksi, ja toimipaikat jakautuvat toimistoihin palvelutarpeen mukaisesti.

Tarpeet ja reunaehdot

Uudistustarve liittyy erityisesti nykyisen toimistorakenteen pirstaleisuuteen ja yksikkökoon vaihteluun. Pienet yksiköt ovat henkilöstömuutoksille ja poikkeustilanteille haavoittuvia, ja johtamistarakenteen suhteellinen paino kasvaa tilanteissa, joissa osaamisala ja palvelusisältö ovat olennaisesti samankaltaisia kuin muissa toimistoissa. On tunnistettu, että nykyinen suuri johtavien virkamiesten määrä kahden toimialajohtajan valtakunnallisessa ohjauksessa heikentää päätöksenteon selkeyttä ja hidastaa yhtenäisten toimintatapojen kehittämistä ja toimeenpanoa. Samaan aikaan yhdellä toimialajohtajalla ei ole lainkaan johdettavia toimistojen johtavia virkamiehiä.

Reunaehtona on, että toimialojen rakenteet muodostavat selkeän kokonaisuuden myös talous- ja velkaneuvonnassa. Nykytilassa talous- ja velkaneuvonta on osa oikeusaputoimistojen toimistorakennetta, jolloin henkilöstöjohtaminen ja substanssiohjaus eivät ole samassa linjassa. Toimistorakenteen tulee tukea valtakunnallista ohjausta, yhdenmukaisia palveluja ja tarkoituksenmukaista henkilöstöjohtamista kaikilla toimialoilla.

Taloudellisena reunaehtona on muodostaa kestävä organisaatorakenne pysyvien toimintamenojen puitteissa. Oikeuspalveluviraston toimintamenoja on vähennetty pysyvästi 4,69 miljoonalla eurolla osana valtionhallinnon tuottavuusohjelmaa. Lisäksi vuoden 2026 talousarvioesityksessä Oikeuspalveluvirastolle on kohdennettu pysyviä toimintamenoja 1,28 miljoonaa euroa. Tuottavuusohjelma pyritään toteuttamaan siten, että säästöt vaikuttavat mahdollisimman vähän

oikeudenhoidon selonteon mukaisiin tavoitteisiin. Tuottavuussäästöjen saavuttamisen on arvioitu osin edellyttävän Oikeuspalveluviraston toimistorakennetta koskevia säädösmuutoksia.

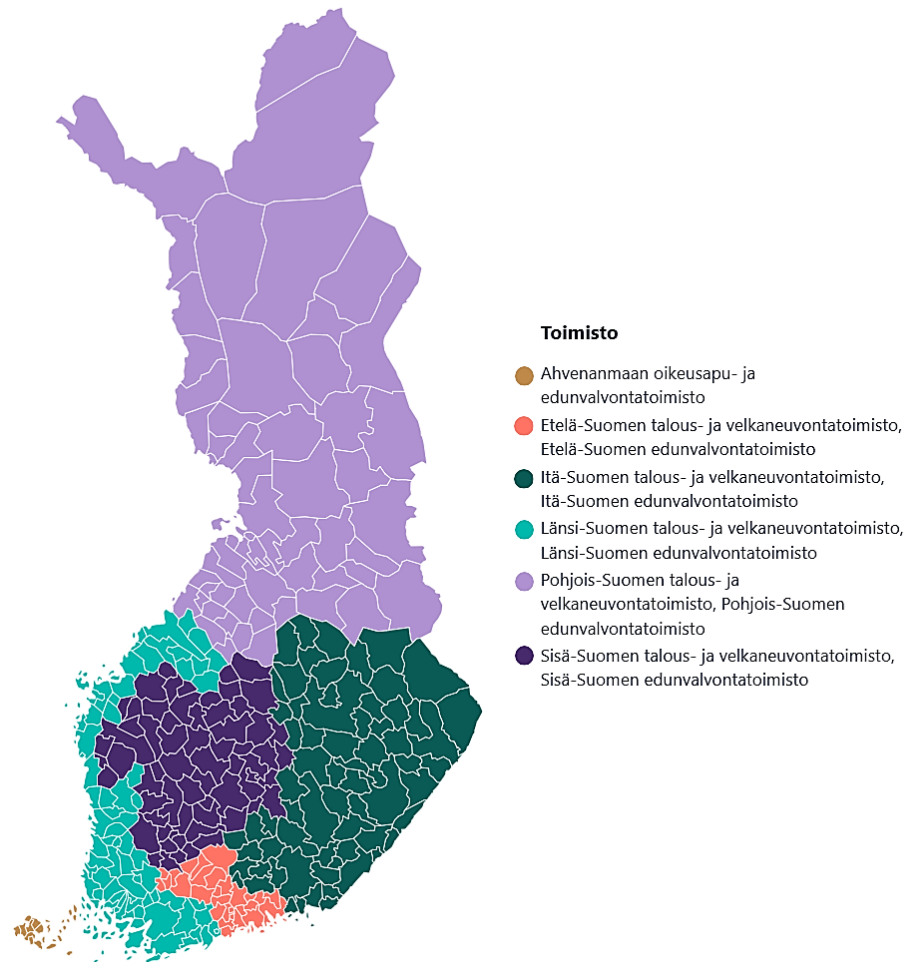
Oikeusapuun liittyvät tavoitteet muodostavat lisäksi toimistorakenteelle määrääviä reunaehtoja, koska ne vaikuttavat suoraan palvelukyvyyn ja resurssien kestävään tasapainoon. Oikeudenhoidon selonteossa on asetettu tavoitteeksi oikeusavun asiakasmäärän kasvattaminen, ja tavoite on huomioitu myös tulossopimuksessa. Oikeusministeriön yksityisten oikeudenkäyntiavustajien palkkioita koskevan selvityksen (OMSO 2025:27) mukaan julkisten oikeusavustajien hoitamat asiämäärät ovat vähentyneet muun muassa rikosasioissa, kun yksityisten avustajien hoitamien asioiden määrä on samanaikaisesti kasvanut merkittävästi. Selvityksessä on esitetty, että Oikeuspalveluviraston resursseja kohdennettaisiin aiempaa enemmän rikosasioiden hoitamiseen.

Oikeusavussa käsiteltyjen asioiden määrän pitkän aikavälin trendi on ollut laskeva. Vuosien 2011 ja 2025 välillä volyyymi pieneni noin 14 %. Vuosien 2014 ja 2018 välisenä aikana käsiteltyjen asioiden määrä oli korkeammalla tasolla, mutta vuodesta 2021 alkaen taso asettui uudelleen laskutrendin mukaiseksi. Vuonna 2014 käsiteltiin noin 47 000 asiaa ja vuonna 2024 noin 41 000 asiaa, mikä merkitsee noin 13 %:n laskua. Lasku pysähtyi vuonna 2025. Jonotusaika pysyi tarkastelujaksolla 2011–2025 samalla tasolla ja oli keskimäärin 12,8 päivää. Jonotusajan vaihteluväli oli 11,4–14,0 päivää. Tavoitteena on nostaa käsiteltyjen asioiden määrä 45 000 asiaan vuonna 2026 ja 48 500 asiaan vuodesta 2028 alkaen. Samalla tavoitteena on, että keskimääräinen jonotusaika alenee 10 päivään vuonna 2026 ja 8 päivään vuodesta 2028 alkaen. Tavoite korjaa pitkää laskutrendiä, mutta edellyttää rakenteellisia muutoksia sekä toimintatapojen uudistamista ja tehostamista. Nykyisellä toimistorakenteella tilannetta ei ole pystytty kestävällä tavalla korjaamaan, eivätkä nykyinen toimistorakenne, toimintatavat ja julkisen oikeusavustajan erityiseen kelpoisuuteen liittyvät reunaehdot sellaisenaan luo edellytyksiä tavoitteiden saavuttamiselle.

3. Esitys Oikeuspalveluviraston toimistorakenteeksi

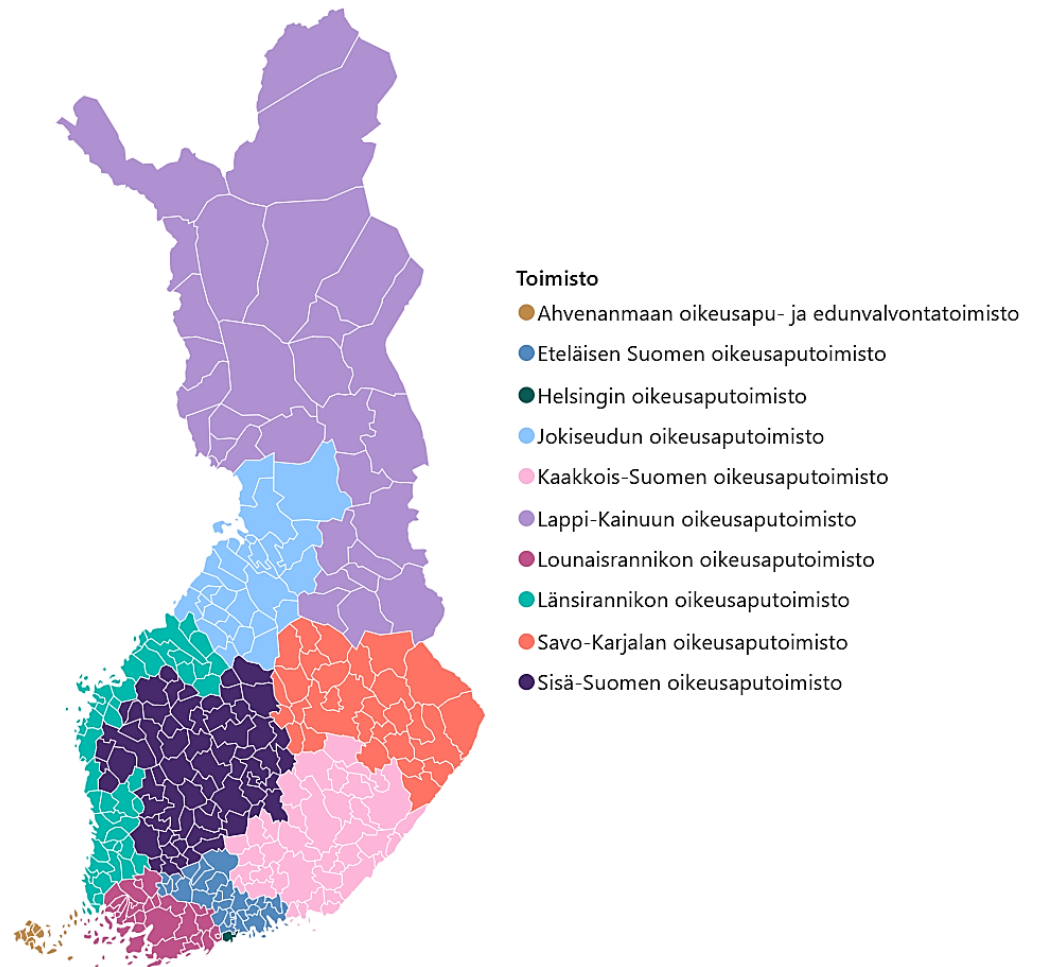
Oikeuspalveluvirasto esittää, että Oikeuspalveluviraston palvelut järjestettäisiin Manner-Suomessa viidessä edunvalvontatoimistossa, viidessä talous- ja velkaneuvontatoimistossa ja yhdeksässä oikeusaputoimistossa. Ahvenanmaan oikeusapu- ja edunvalvontatoimisto säilyisi sellaisenaan.

Yleinen edunvalvonta järjestettäisiin Manner-Suomessa Etelä-Suomen, Itä-Suomen, Länsi-Suomen, Sisä-Suomen ja Pohjois-Suomen edunvalvontatoimistossa sekä talous- ja velkaneuvonta Etelä-Suomen, Itä-Suomen, Länsi-Suomen, Sisä-Suomen ja Pohjois-Suomen talous- ja velkaneuvontatoimistossa.

Kuva 1. Edunvalvontatoimistot ja talous- ja velkaneuvontatoimistot. Kartan lähde: Tilastokeskus.

Julkinen oikeusapu järjestettäisiin Manner-Suomessa Helsingin oikeusaputoimistossa sekä Eteläisen Suomen, Savo-Karjalan, Kaakkois-Suomen, Länsirannikon, Lounaisrannikon, Sisä-Suomen, Lappi-Kainuun ja Jokiseudun oikeusaputoimistossa.

Kuva 2. Oikeusaputoimistot. Kartan lähde: Tilastokeskus.

Esityksen toteuttaminen edellyttäisi Oikeuspalveluvirastosta annetun valtioneuvoston asetuksen 7 §:n muuttamista. Toimistojen alueisiin kuuluvien kuntien luettelo on liitteenä. Esitys ei vaikuttaisi asetuksen 6 §:ään, jossa säädetään Ahvenanmaan toimistosta, lukuun ottamatta mahdollista teknistä, talous- ja velkaneuvonnan huomioivaa nimenkorjausta.

Esityksen valmisteluvaiheessa ei aikataulusyistä ollut mahdollisuutta pyytää nimistöä lausuntoa Kotimaisten kielten keskukselta. Oikeuspalveluvirasto toivoo, että oikeusministeriö pyytää lausunnon mahdollisessa asetuksen valmisteluvaiheessa. Asiakkaan asioinnin sujuvoittamisen ja palvelujen tunnettavuuden kannalta selkeä nimistö on tärkeä.

Esitys on muodostettu siten, että organisaatorakennetta yhdenmukaistettaisiin yhdistämällä lähtökohtaisesti nykyisiä toimistoja suuremmiksi, mutta kohtuullisen kokoisiksi, alueellisiksi kokonaisuuksiksi. Aluejaossa pyritään

tasaisiin henkilöstö- ja asiakasmääriin sekä siihen, että toimistot on rakennettu samoja periaatteita noudattaen. Oikeuspalveluvirasto pitää erityisen tärkeänä, että toimistoilla, vaikka niitä olisi eri lukumäärä, on selkeät ja yhtenevät alueelliset ulkorajat. Yksikkökoon kasvattamisella tavoitellaan työn ja tehtävien tasaisempaa jakamista, resurssien kohdentamisen parantamista, sijaistamisen järjestymistä sekä toimintavarmuutta rekrytointiviiveissä ja poikkeustilanteissa.

Esitys perustuu lisäksi siihen, että valtakunnallisten toimintatapojen kehittäminen ja niiden toimeenpano edellyttävät hallittavaa ja läpinäkyvää johtamisjärjestelmää. Toimisto- ja esihenkilörakenteen uudistuksessa korostuu johtamis- ja esihenkilötyön ammattimaistuminen. Selkeä ja yhdenmukainen esihenkilörakenne, jossa suorien johdettavien määrä on kohtuullinen ja jossa esihenkilöt sijaistavat toisiaan, tukee johtamiskulttuurin toimivuutta, henkilöstön yhdenvertaisuutta ja työhyvinvointia sekä helpottaa valtakunnallisten linjausten toimeenpanoa sekä päätöksenteon, palvelujen ja prosessien yhtenäistämistä.

Edunvalvonnassa ja talous- ja velkaneuvonnassa Manner-Suomen toimistomääräksi esitetään viisi toimistoa. Niiden esteellisyysrakenteet ja palvelutuotannon luonne poikkeavat oikeusavusta. Oikeusavussa esteellisyyksien ja vastapuoliasetelmien merkitys korostuu asianajollisessa toiminnassa. Esitetty yhdeksän Manner-Suomen oikeusaputoimiston malli muodostaa kokonaisuuden, jossa toimistojen yhdistämisestä saatavat ohjauksen ja resursoinnin hyödyt toteutuvat ja samalla varmistetaan esteellisyyksien hallinta sekä asiakkaan ohjaaminen toiseen toimistoon kohtuullisella maantieteellisellä etäisyydellä, tarvittaessa avustajan liikkumista ja etäasiointia hyödyntäen. Edunvalvonnassa on huomioitu myös ostopalveluista luopuminen ja ennustettu päämiesmäärän kasvu toimistojen mitoituksessa.

Talous- ja velkaneuvontatoimistot

Nykyisessä rakenteessa talous- ja velkaneuvonta järjestetään osana oikeusaputoimistoja siten, että johtavat julkiset oikeusavustajat toimivat talous- ja velkaneuvojen esihenkilöinä ja vastaavat toiminnan johtamisesta paikallisesti. Rakenteessa talous- ja velkaneuvonnan toimialajohtajan ohjausasema ei vastaa toimialavastuuta, koska toimialan henkilöstö ei muodosta selkeästi johdettavaa valtakunnallista kokonaisuutta. Tämä heikentää ohjauksen johdonmukaisuutta ja hidastaa prosessien yhdenmukaistamista.

Esityksen mukaan talous- ja velkaneuvonta eriytettäisiin omiksi talous- ja velkaneuvontatoimistoiksi, joita olisi Manner-Suomessa viisi. Kussakin toimistossa toimisi johtava talous- ja velkaneuvoja. Ratkaisu selkeyttää johtamis- ja esihenkilörakennetta, vahvistaa toimialan linjaorganisaatiota ja luo edellytykset valtakunnallisten toimintatapojen kehittämiseksi ja toimeenpanolle. Eriyttämisellä vähennetään lisäksi toimialojen välisiin rakenteisiin liittyvää hallinnollista kuormitusta, kun talous- ja velkaneuvonnan tehtävät ja asiakkuudet erotetaan oikeusaputoimintaa koskevasta ohjauksesta ja esihenkilörakenteesta.

Tarkentavat kielitaitovaatimukset kohdistetaan asetuksessa niihin toimistoihin ja virkoihin, joissa kaksikielisten palvelujen järjestämistarve on pysyvästi korostunut. Esitettävä toimistomäärä mahdollistaa lisäksi toimistokoon mitoittamisen siten, että johtavalle talous- ja velkaneuvojalle voidaan järjestää sijaisuus. Talous- ja velkaneuvonnan henkilöstömäärä on suhteellisesti pieni, minkä vuoksi rakenteen tulee tukea sekä johtamistehtävien jatkuvuutta että henkilöstöressurssien joustavaa kohdentamista.

Edunvalvontatoimistot

Esityksen mukaan edunvalvonta järjestettäisiin Manner-Suomessa viidessä edunvalvontatoimistossa. Toimistojen koon kasvattamisella vahvistetaan toimintavarmuutta ja parannetaan sijaistamisten järjestämistä. Samalla olisi muutettava asetuksen 8 §:ää siten, että esteellisyystilanteiden toimivaltajärjestelyt ovat ennakoitavia ja päämiehen etu sekä menettelyn asianmukaisuus voidaan turvata.

Yleisen edunvalvojan esteellisyys määräytyy Oikeuspalveluvirastosta annetun lain 23 §:n sekä hallintolain esteellisyyssäännösten perusteella. Hallintolain mukainen esteellisyys on pääsääntöisesti henkilökohtaista, ja virkamiehen ollessa esteellinen saman toimiston esteetön virkamies voi pääsääntöisesti toimia asiassa edunvalvojana. Nykyisessä rakenteessa esteellisyys on voinut lisäksi aktualisoitua tilanteissa, joissa esihenkilö edustaa asiassa jotakin osapuolta. Esitettyssä mallissa vastaavia tilanteita ei lähtökohtaisesti muodostu samalla tavalla, kun toimistoissa toimitaan useiden esihenkilöiden johtamissa tiimeissä ja johtavien edunvalvojen asiakastyön osuus on vähäinen.

Saman toimiston edunvalvojat voivat pääsääntöisesti edustaa vastapuolia samassa asiassa. Esteellisyys voi kuitenkin aktualisoitua esimerkiksi silloin, kun edunvalvoja on aiemmin edustanut vastapuolta samassa tai muussa asiassa ja saanut tietoonsa seikkoja, joilla on merkitystä käsiteltävässä asiassa. Pienissä toimistoissa laaja sijaistaminen voi lisätä tällaisten tilanteiden syntymistä.

Suuremmissa toimistoissa työnjakoa ja sijaistamista voidaan järjestää siten, että esteellisyytilanteiden syntymistä voidaan vähentää.

Käytännössä yleisen edunvalvonnan esteellisyytilanteet voivat liittyä esimerkiksi siihen, että saman toimiston tai saman edunvalvojan päämiehet ovat osapuolina osituksissa, perinnönjaoissa, päätöstilien vastaanottamisessa tai päämiesten välisissä velka- ja rikossuhteissa. Esteellisyytilanteita voi syntyä myös, jos edunvalvojaa epäillään väärinkäytöksistä päämiestä kohtaan tai jos päämiehen epäillään syyllistyneen rikokseen edunvalvojaa kohtaan, kuten laittomaan uhkaukseen tai virkamiehen vastustamiseen. Osituksiin ja perinnönjakoihin liittyy kuitenkin tyypillisesti rajallisesti sellaista taustatietoa, jolla olisi merkitystä asian käsittelyssä, minkä vuoksi 23 §:n mukaiset esteellisyydet estävät käytännössä harvemmin saman toimiston edunvalvojia edustamasta vastapuolia. Velka- ja rikossuhteissa tietojen merkitys voi korostua, mutta näissä asioissa paikallisella läsnäololla ei lähtökohtaisesti ole ratkaisevaa merkitystä, ja asioita voidaan hoitaa eri puolilla Suomea.

Nykyisessä alueellisessa rakenteessa esteellisyyksiä ei ole esiintynyt merkittävässä määrin. Jos toimiston kaikki edunvalvojat ovat esteellisiä, esteetön edunvalvoja voidaan osoittaa toisesta toimistosta. Pääsääntöisesti edellä tarkoitettujen asioiden hoitaminen onnistuu etäyhteyksillä. Jos yksittäistapauksessa tarvitaan läsnäoloa, edunvalvoja voi matkustaa virkatehtävien edellyttämällä tavalla.

Oikeusaputoimistot

Oikeusaputoimistojen organisoimisessa rakenteellisesti on eräitä muista toimialoista poikkeavia näkökohtia. Oikeussuojan saatavuuden turvaaminen, asiamäärien kasvutavoitteisiin kiinnittyvä rahoitus, tuomioistuinasioiden osittainen paikkakuntasidonnaisuus ja muita toimialoja laajemmat esteellisyyssperusteet aiheuttavat julkisen oikeusavun organisoimiselle lisäreunaehdoja.

Oikeusavussa toimistojen lukumäärän mitoituksessa korostuu esteellisyyksien hallinta. Tämän vuoksi oikeusaputoimistoja esitetään olevan avustajan saatavuuden ja esteellisyyksien hallitsemiseksi enemmän kuin edunvalvonta- ja talous- ja velkaneuvontatoimistoja. Etelä-Suomen alueella Helsingin toimisto säilytetään erillisenä, ja muita toimistoja yhdistetään. Pohjois-Suomen alueella pitkät etäisyydet sekä yksityisten palvelujen saatavuus esteellisyyden näkökulmasta puoltavat useampaa toimistoa, vaikka toimistokoot jäävät sekä Helsingissä että pohjoisella alueella pienemmiksi kuin toimistorakenteeseen ja johtamisjärjestelmään muutoin paremmin soveltuva suurempi toimistokoko.

Esitys ei lisää pysyvällä tavalla esteellisyytapausten määrää, vaan esteellisyydet ratkaistaan esitetyn rakenteen aikana vastaavin menettelyin kuin nykytilassa.

Oikeusavun esihenkilörakenne on yhdeksän toimiston ratkaisussa ohuempi kuin se olisi ollut, jos toimistojen määrä olisi viisi kuten muilla toimialoilla. Oikeuspalveluvirasto pitää kuitenkin avustajien esteellisyysriskin vähentämistä painavampana perusteena kuin esihenkilörakenteen täydellistä yhdenmukaistamista toimialojen kesken. Esitetty rakenne parantaa kuitenkin johtamisjärjestelmää merkittävästi nykyiseen verrattuna.

Esitetty toimistomäärä suhteutuu oikeusavun asiointitapoihin ja asiaryhmien painottumiseen. Vuonna 2024 julkisten oikeusavustajien hoitamista asioista tuomioistuimen ulkopuolisia asioita oli 45 %, tuomioistuinasioita 18 % ja puhelinneuvontaa 37 %. Puhelinneuvonnan määrä kasvoi vuonna 2024 noin 25 %.

Arvion mukaan valtaosa, 70–80 %, asioista hoidetaan käytännössä ilman tapaamista, useimmiten puhelimitse. Puhelinneuvonta ei siten ole ainoa puhelimitse hoidettava asiointimuoto, vaan asiointitapa painottuu puhelimeen myös tuomioistuimen ulkopuolisissa asioissa. Tuomioistuinasioissa henkilökohtaiset käynnit ja istuntomenettelyt korostuvat. Etäasiointi on mahdollista myös videoyhteydellä. Etäyhteyksien käyttö on lisääntynyt viime vuosina merkittävästi, minkä vuoksi toimiston sijainnin merkitys on vähentynyt. Oikeuspalveluviraston toimintatapoja on kehitetty ja kehitetään edelleen siten, että asiakkaalle tarjotaan ja mahdollistetaan aiempaa useammin asiointi halutessaan myös toisessa oikeusaputoimistossa. Kokonaisuus puoltaa sellaista toimistomäärää, jossa esteetön toimisto voidaan osoittaa maantieteellisesti kohtuullisella etäisyydellä silloin, kun etäasiointi ei ole asiakkaan tilanteessa tarkoituksenmukainen tai riittävä. Näin turvataan oikeussuojan saatavuus (Access to justice) myös esteellisyytilanteissa.

Oikeusapupäätösten tekeminen on viranomaistoimintaa, jossa esteellisyys määräytyy oikeusapulain ja hallintolain perusteella. Oikeusapulain 11 §:ssä säädetty menettely turvaa esteellisyyksien käsittelyn myös esitetyn rakenteen aikana. Jos julkinen oikeusavustaja on esteellinen pääasiassa, hakija ohjataan tekemään hakemus toiseen oikeusaputoimistoon, ja hakijan pyynnöstä päätös voidaan tietyin edellytyksin tehdä myös siinä toimistossa, jossa hakemus on tehty.

Julkisen oikeusavustajan toimeksiannoissa esteellisyyttä arvioidaan lisäksi asianajollista toimintaa koskevien velvoitteiden perusteella siten kuin Oikeuspalveluvirastosta annetun lain 10 §:n ja 13 §:n mukaan edellytetään.

Toimitilojen yhteiskäyttö ei lähtökohtaisesti lisää esteellisyttä, kun asianajosalaisuus ja vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvien tietojen suojaus varmistetaan. Oikeusaputoimistojen asianhallintajärjestelmien ja sähköisen arkistoinnin käyttöoikeudet ovat oikeusaputoimiston henkilöstöllä, eikä muilla samassa toimitilassa toimivilla ole pääsyä toimeksiantoihin liittyviin tietoihin. Yhteiset tilat eivät tällöin muodosta esteellisyttä eivätkä vaarana salassapitoa.

Tässä uudistuksessa talous- ja velkaneuvonnan eriyttäminen vähentää osaltaan esteellisyyksien määrää, ja esteellisyystarkastusten poistuminen toimialojen välillä tehostaa työskentelyä. Etäpalvelujen kehittäminen tukee sitä, että esteellisyyksissä asiakkaan ohjaaminen toiseen toimistoon voidaan toteuttaa ilman tarpeetonta viivettä ja ilman, että asiointimatka muodostuu asiakkaalle ensisijaiseksi palveluun pääsyn esteeksi.

Ohjauskäytännöt kuvaavat esteellisyyksien merkitystä oikeusavun palvelutuotannossa. Samassa yhteydessä muutettavaksi esitettyä oikeuspalveluvirastosta annetun lain esteellisyyssäännöksiä koskevissa muutoksissa on käytetty valmisteluaineistossa vuodelta 2023 kerättyä tietoa, joten myös tässä esityksessä on käytetty saman vuoden tietoa. Aineisto on suuntaa-antavaa, ei absoluuttista. Vuonna 2023 oikeusaputoimistoissa käsiteltiin 43 614 asiaa. Muualle ohjattiin 17,7 %:a (7 716 asiaa) käsitellyistä asioista. Muualle ohjauksista esteellisyyden perusteella tehtiin noin 31 %:a (2 407 asiaa), mikä vastasi 5,5 %:a kaikista käsitellyistä asioista. Toiseen oikeusaputoimistoon ohjattiin noin 27 %:a (2 102 asiaa) muualle ohjauksista, mikä vastasi noin 4,8 %:a kaikista käsitellyistä asioista. Vapaasti ohjattiin noin 70 %:a (5 420 asiaa) muualle ohjauksista, mikä vastasi noin 12,4 %:a kaikista käsitellyistä asioista. Vapaasti ohjattavien asiaryhmä on keskeinen tarkastelukohde oikeusavun asiamäärän kasvattamisessa. Ohjauksen syitä ei ole tilastoitu ohjauskohteittain, mutta vastaavasti kuin kaikissa ohjausten määrissä, todennäköisesti merkittävässä osassa asioista ohjaus liittyy esteellisyyteen ja tuloajan ylittymiseen. Seuraavaksi yleisimmät syyt ovat toimiston työtilanne ja muut painavat syyt. Osa voi liittyä tuomioistuinkäsittelyjen paikkakuntakytkentöihin. Joka tapauksessa vapaasti ohjauksia voidaan vähentää kasvattamalla toimistokokoja ja vahvistamalla johtamista siten, että työmäärien tasaaminen ja tehtävien uudelleen organisointi sekä yhdenmukaiset prosessit toimeenpannaan johdonmukaisesti.

Etelä-Suomen osalta toimistomäärän mitoituksessa korostuu vastapuoliasetelmien aiheuttama esteellisyysriski. Vuonna 2025 yleisissä tuomioistuimissa hoidettavista asioista vastapuolen avustajana oli toinen oikeusaputoimisto Helsingin oikeusaputoimistossa 10 %:ssa asioista, joissa

vastapuolen avustaja oli tiedossa, Itä-Uudenmaan oikeusaputoimistossa 14 %:ssa asioista ja Länsi-Uudenmaan oikeusaputoimistossa 13 %:ssa asioista. Jokaisessa näistä toimistoista toisen oikeusaputoimiston vastapuoliasetelmista suurin osa kohdistui mainittuun kahteen muuhun oikeusaputoimistoon. Määrällisesti kysymys on kymmenistä asioista, eikä tilastollisesti tarkasteltuna pulma näytä merkitsevälle. Väestökeskittymien vuoksi kestävä rakenne kuitenkin edellyttää alueen jakamista. Selvityksen perusteella Etelä-Suomen väestökeskittymältään tiheään alueen jakaminen eri toimistojen alueille pienentää riskiä tilanteista, joissa esteellisyydet kumuloituvat ja ohjaaminen etäämmäs kasvaa. Tämä puoltaa Helsingin oikeusaputoimiston säilyttämistä sekä Etelä-Suomen alueen muodostamista siten, että osa nykyisistä toimialueista kuuluisi lisäksi Lounaisrannikon oikeusaputoimistoon ja osa Eteläisen Suomen oikeusaputoimistoon.

Tunnistetut riskit

Valmistelussa on tunnistettu toimistorakenteen muutokseen liittyviä riskejä, jotka eivät kiinnity yksittäiseen toteuttamismalliin. Tunnistettuja riskejä ovat henkilöstön työmatkakustannusten kasvu, asiakkaiden siirtyminen yksityisten palveluntarjoajien piiriin, paikallistuntemuksen heikentyminen sekä esteellisyyksien lisääntyminen.

Toimisto- ja esihenkilörakenteen suunnittelussa on lisäksi tunnistettu muutosvaiheen kuormitukseen ja toimeenpanon teknisiin edellytyksiin liittyviä riskejä. Näitä ovat muutoksen kohteena olevien henkilöiden kuormittuminen sekä asianhallintajärjestelmien muutosten laajuus. Oikeusavussa riskinä arvioidaan myös toimistojen yhdistämisestä johtuva tilapäinen esteellisyyksien kasvaminen ja muutosvaiheen vaikutukset palvelujen saatavuuteen ja tuloksellisuuteen. Oikeuspalveluvirasto on arvioinut riskien todennäköisyyttä ja katsonut, että esityksellä itsessään on osa muutokseen kiinnittyvistä riskeistä pystytty poistamaan tai hallitsemaan vähentämällä niiden vaikutusta ja todennäköisyyttä siten, että esitys tukee asetettujen tavoitteiden toteutumista kokonaisuutena parhaiten. Näihin riskeihin vastataan tunnistetuilla hallintakeinoilla.

Muutoksen kohteena olevien kuormittumista hallitaan noudattamalla valtiovarainministeriön ja oikeusministeriön muutosturvaa koskevia päätöksiä ja ohjeita. Muutoksen hallintaan järjestetään tukea työterveyshuollosta. Lisäksi esihenkilöitä ja johtoa valmennetaan muutoksen johtamiseen. Henkilöstöä koulutetaan ja valmennetaan valtakunnallisten prosessien kehittämiseen ja yhdenmukaisten toimintatapojen toimeenpanoon siten, että toimistorakenteen muutos tukee palvelun laatua ja tuottavuutta myös käytännön työssä.

Asianhallintajärjestelmien muutoksiin varaudutaan budjetoimalla välttämättömät muutokset ja priorisoimalla kehityskohteet. Lisäksi laaditaan järjestelmäkohtainen riskikartoitus. Toimeenpanossa varmistetaan, että järjestelmämuutokset, ohjeistus ja menettelytavat ovat keskenään yhteensopivia ja että henkilöstöllä on käytettävissään riittävät toimintaohjeet ja tuki.

Valmistelun aikana oikeusavun esteellisyystilanteiden hallitsemattomasta ja oikeusaputoiminnan lomaannuttavasta kasvusta on esitetty erilaisia kannanottoja. Esteellisyyden synty perustuu asian asianosaisiin, avustajaan ja hänen sidonnaisuuksiinsa sekä aikaisempiin toimeksiantoihin. Esteellisyystilanteiden määrä ei johdu mekaanisesti toimistojen lukumäärästä. Sen vuoksi ei ole perusteltua olettaa, että esteellisyystilanteet väitetyllä tavalla lisääntyisivät samassa suhteessa kuin toimistojen lukumäärä vähenee. Esityksen vaikutus kohdistuu ensisijaisesti siihen, miten esteellisyystilanteet ratkaistaan hallitusti ja yhdenmukaisesti.

Oikeusaputoimistojen rakenneuudistuksia on toteutettu aiemminkin, eikä vahvistettua tietoa uudistuksiin kiinnittyvästä esteellisyyksien pysyvistä lisääntymisestä ole, vaan asia on jäänyt enemmälti arvailujen varaan. Oikeusaputoimistoja oli vuonna 1998 yhteensä 68, vuonna 2008 yhteensä 60 ja vuonna 2013 yhteensä 34. Tämän jälkeen määrä on laskenut yksittäisten yhdistämisten jälkeen edelleen. Oikeusaputoimistojen viimeisimmässä rakenneuudistuksessa toimistoja yhdistettiin siten, että niitä oli 23 ja palveluja annettiin asetuksen mukaan noin 160 pisteessä. Rakenneuudistuksia koskevassa arviointiaineistossa, kuten julkista oikeusapua koskevassa tuloksellisuustarkastuskertomuksessa (5/2014) ja sitä koskevassa jälkiseurantaraportissa (2017) sekä julkisen oikeusavun kohdentumista koskevassa raportissa (Rissanen & Rantala, 2013, Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonanto 117), on kuvattu, että toimistojen yhdistämiset voivat lisätä tilanteita, joissa asiakas ohjataan toiseen oikeusaputoimistoon tai yksityiselle avustajalle. Samassa aineistossa on kuitenkin todettu, ettei esteellisyystilanteita ole kirjattu järjestelmään, minkä vuoksi vaikutuksia ei ole voitu esittää kattavana määrällisenä muutoksena ennen ja jälkeen uudistusten, eikä esteellisyystilanteiden määrästä ylipäänsä ole tarkkaa tietoa. Edunvalvonnan ja oikeusavun rakenteellisissa järjestelyissä on kuvattu myös tilanteita, joissa ennakoarvio esteellisyyksien lisääntymisestä ei ole toteutunut ennakoidussa laajuudessa. Haastatteluaineistossa todetaan, etteivät esteellisyydet ole lisääntyneet niin paljon kuin etukäteen on pelätty.

Esteellisyyksiä ilmenee nykyisessäkin rakenteessa, ja niitä on pystytty ratkaisemaan myös alueilla, joissa toimistojen väliset etäisyydet ovat pitkät.

Esityksessä toimistomäärä on mitoitettu siten, että esteettömän toimiston osoittaminen on käytännössä toteutettavissa ilman, että ohjaamisesta muodostuu toistuva ja asiakkaan palveluun pääsyä olennaisesti vaikeuttava käytäntö.

Esityksen mukaan Manner-Suomessa olisi yhdeksän oikeusaputoimistoa. Lisäksi Ahvenanmaalla toimii Ahvenanmaan oikeusapu- ja edunvalvontatoimisto. Kun yksi Manner-Suomen oikeusaputoimisto on yksittäisessä asiassa esteellinen, käytettävissä on edelleen kahdeksan muuta oikeusaputoimistoa. Esteellisyyksien kumuloituminen edellyttäisi, että samassa asiassa useampi toimisto olisi samanaikaisesti esteellinen, mikä on poikkeuksellista. Tämä tukee sitä, että esteetön toimisto voidaan osoittaa ilman toistuvia ohjauksia ja ilman, että asiointi etäännyty asiakkaan näkökulmasta kohtuuttomasti.

Esteellisyyseriskin arvioinnissa on otettava huomioon, että toimistojen yhdistäminen voi kasvattaa yksittäisten toimistojen henkilöstömäärää ja siten tarkastettavien henkilöiden määrää. Tarkastettavan joukon kasvua rajoittaa kuitenkin se, että talous- ja velkaneuvonnan henkilöstö siirtyy toiselle toimialalle ja siten eri toimistoihin. Tällöin talous- ja velkaneuvonnan henkilöstö ja asiakkuudet eivät kuulu oikeusaputoimistoissa tehtävien esteellisyyseriskien piiriin.

Esteellisyyksiin liittyvää riskienhallintaa vahvistetaan kehittämällä ohjausmenettelyjä siten, että ohjaus toiseen oikeusaputoimistoon voidaan toteuttaa aiempaa useammin etäasiointia hyödyntäen. Kun etäasiointi ei ole asiakkaan tilanteessa tarkoituksenmukainen tai riittävä, tapaamista edellyttävissä asioissa avustaja hoitaa tehtävää myös liikkumalla virkatehtävien edellyttämällä tavalla. Näillä menettelyillä tuetaan sitä, että esteellisyytilanteissa asioiden hoitaminen voidaan järjestää ilman tarpeetonta viivettä ja ilman, että ohjaamisesta muodostuu asiakkaan palveluun pääsyä olennaisesti vaikeuttava käytäntö.

Tavoitteena on vähentää tilanteita, joissa asiakas ohjautuu esteellisyyden vuoksi palvelun ulkopuolelle tai yksityiseen palvelutarjontaan, ja varmistaa, että esteellisyyksissä asioiden hoito voidaan järjestää Oikeuspalveluviraston omassa palvelutuotannossa ilman tarpeetonta viivettä. Muutosvaiheen vaikutuksia palvelujen tarjoamiseen ja tuloksellisuuteen hallitaan ennakoivilla menettelyillä. Vastapuolten asioita ei pääsääntöisesti osoitettaisi niihin toimistoihin, jotka yhdistyisivät vuoden 2027 alusta, jos menettely lisäisi muutosvaiheen esteellisyyseriskejä tai vaikeuttaisi asioiden hoitamista.

4. Toimistorakenteen vaihtoehtoiset toteuttamistavat

Toimistorakenteen valmistelussa arvioitiin useita toteuttamistapoja. Henkilöstöjärjestöjen kanssa käydyissä yhteistoimintaneuvotteluissa esitettiin työnantajan neuvotteluesitykselle vaihtoehtoja.

Neuvottelujen alussa Oikeuspalveluvirasto esitti mallia, jossa palvelut järjestettäisiin Manner-Suomessa seitsemässä edunvalvontatoimistossa, seitsemässä oikeusaputoimistossa ja seitsemässä talous- ja velkaneuvontatoimistossa. Ahvenanmaan oikeusapu- ja edunvalvontatoimisto olisi säilynyt tässäkin mallissa erillisenä. Kunkin toimialan toimistoista kuusi olisi ollut alueellisia ja yksi valtakunnallinen. Oikeuspalveluviraston yhtenäisyyden ja asiakkaan palvelun selkeyden vuoksi tässäkin esityksessä toimistojen alueelliset ulkorajat olivat yhtenevät, ja toimipaikat jakautuivat toimistoihin palvelutarpeen mukaisesti siten, että kaikissa toimipaikoissa oli saatavilla kaikkien toimialojen palvelut. Valtakunnallisen toimiston tarkoituksena oli keskittää osa tehtävistä valtakunnallisesti, tasata alueellisia eroja palvelussa, parantaa resurssien kohdentamista ja vahvistaa valtakunnallisesti yhtenäisten toimintatapojen toimeenpanoa. Mallissa valtakunnallisiin toimistoihin keskitettävistä tehtävistä mainittiin esimerkinomaisesti yhtenäisen asiakaspalveluprosessin tehtäviä, erikoistumista edellyttäviä tehtäviä sekä oikeusavun juttuja, joissa alueelliset toimistot olisivat esteellisiä. Valtakunnallisten toimistojen henkilöstö olisi sijoittunut ympäri Suomen.

Ehdotus 1

Neuvotteluissa esitettiin oikeusavun osalta vaihtoehtoja, joissa korostui pääkaupunkiseudun toimistorakenteen vaikutus esteellisyyksiin. Yhtenä vaihtoehtona esitettiin malli, jossa oikeusapu järjestettäisiin kuudella maantieteellisellä alueella. Alueilla toimisi itsenäisiä oikeusaputoimistoja siten, että toimistojen määrä olisi yhteensä noin 14–15. Kullakin alueella olisi oikeusaputoimen johtaja, jonka tehtävä olisi puhtaasti hallinnollinen.

Toissijaisena vaihtoehtona esitettiin, että pääkaupunkiseudun oikeusaputoimistoja ei yhdistettäisi keskenään. Tämän vaihtoehdon mukaan Helsinki, Länsi-Uusimaa ja Itä-Uusimaa jatkaisivat erillisinä toimistoina, koska yhdistämisen arvioitiin lisäävän esteellisyyksiä merkittävästi. Neuvotteluissa tuotiin esiin myös arvio siitä, että valtakunnallista toimistoa ei pidettäisi tarkoituksenmukaisena.

Lisäksi esitettiin malli, jossa oikeusaputoimistoja olisi kymmenen nykyisiä toimistoja yhdistämällä kuitenkin siten, että Helsinki muodostaisi oman toimistonsa. Itä-Uusimaa ja Keski-Uusimaa muodostaisivat toimiston. Pohjois-Karjala ja Pohjois-Savo muodostaisivat toimiston. Etelä-Savo, Kymenlaakso ja Lappeenranta muodostaisivat toimiston. Rauma, Satakunta, Keski-Pohjanmaa ja Pohjanmaa muodostaisivat toimiston. Varsinais-Suomi ja Länsi-Uusimaa muodostaisivat toimiston. Etelä-Pohjanmaa ja Pirkanmaa muodostaisivat toimiston. Lappi ja Kainuu muodostaisivat toimiston. Oulu ja Ylivieska muodostaisivat toimiston. Kanta-Häme, Päijät-Häme ja Keski-Suomi muodostaisivat toimiston. Esitystä perusteltiin toimistojen koon tasapainottamisella, esteellisyyksien hallinnan parantamisella sekä liikenneyhteyksillä. Tässä ehdotuksessa esitettiin lisäksi ennakoivan talousneuvonnan järjestämistä keskitetysti.

Ehdotus 2

Neuvotteluissa esitettiin talous- ja velkaneuvonnan osalta vaihtoehto, jossa toimistojen lukumäärä olisi työnantajan esitystä suurempi. Vaihtoehtoina esitettiin kahdeksan tai kymmenen toimiston mallit, joista kymmenen toimiston mallia painotettiin. Siinä Helsinki ja Länsi-Uusimaa muodostaisivat omat toimistonsa, mutta muita yhdistettäisiin. Itä-Uusimaa ja Keski-Uusimaa muodostaisivat toimiston. Lappi, Oulu ja Ylivieska muodostaisivat toimiston. Varsinais-Suomi, Rauma ja Satakunta muodostaisivat toimiston. Keski-Pohjanmaa ja Pohjanmaa muodostaisivat toimiston. Etelä-Pohjanmaa ja Kainuu muodostaisivat toimiston. Pohjois-Savo ja Pohjois-Karjala muodostaisivat toimiston. Keski-Suomi ja Päijät-Häme muodostaisivat toimiston. Kymenlaakso, Lappeenranta ja Etelä-Savo muodostaisivat toimiston. Pirkanmaa ja Kanta-Häme muodostaisivat toimiston. Ehdotusta perusteltiin pääkaupunkiseudun kasvavilla asiakasmäärillä sekä vaativilla ja työllistävillä asiakkuuksilla. Ehdotuksessa esitettiin myös ennakoivan talousneuvonnan keskittämistä.

Ehdotus 3

Neuvotteluissa edunvalvonnan osalta ei esitetty yksilöityä vaihtoehtoista toimistorakennemallia. Neuvotteluissa tuotiin kuitenkin esiin näkemys, jonka mukaan useampaa edunvalvontatoimistoa pidettäisiin tarpeellisena. Perusteluissa korostui päämiehen mahdollisuus tavata edunvalvoja sekä edunvalvontatehtäviin käytännössä liittyvät käynnit päämiesten luona ja päämiehen omaisuuteen liittyvissä kohteissa. Neuvotteluissa esitettiin arvio, että toimistojen yhdistämiset lisäisivät matkustamista ja siihen käytettävää aikaa, minkä arvioitiin lisäävän resurssitarvetta.

Valmistelussa ehdotettuja vaihtoehtoja koskeva arviointi

Vaihtoehtoisia toteuttamistapoja arvioitiin suhteessa uudistuksen tavoitteisiin ja reunaehtoihin. Arvioinnissa painotettiin palvelujen yhdenmukaisuutta, laatua ja saavutettavuutta, toiminnan ohjattavuutta ja valtakunnallisten toimintatapojen toimeenpanokykyä, johtamisjärjestelmän selkeyttä ja läpinäkyvyyttä, esihenkilötyön yhdenmukaistumista ja sijaistamisen järjestämistä sekä tuottavuuden parantamista vähentämällä hallinnollista päällekkäisyyttä. Lisäksi otettiin huomioon talous- ja velkaneuvonnan oikeusavusta eriyttämisestä ja toisaalta pienestä koosta johtuva rakenteellinen reunaehto, jossa henkilöstöjohtamisen ja asiajohtamisen tulee muodostaa selkeä linja. Arvioinnissa huomioitiin pysyvät toimintamenosäästöt ja toimeenpanon aikataulu. Matkustamisen lisääntymistä arvioitiin, mutta sitä ei pidetty uudistusta estävänä tekijänä, koska työskentelytapojen ja sähköisten menettelyjen kehittäminen vähentää matkustamisen tarvetta sekä asiakastyössä että esihenkilötyössä.

Esityksessä on huomioitu neuvotteluissa esitetty näkemys valtakunnallisen toimiston tarpeettomuudesta sekä oikeusavun osalta pääkaupunkiseudun toimistorakenteeseen liittyvät huomiot. Valtakunnallisten toimistojen mallista ei muodostunut neuvotteluissa sellaista yhteisymmärrystä, että mallia olisi ollut perusteltua edistää tässä vaiheessa. Organisaatiouudistuksen toteutettavuutta ei voida taloudellisista syistä vaarantaa. Keskitettävien tehtävien valtakunnallistaminen on edelleen Oikeuspalveluviraston tavoitteena, mutta sitä valmistellaan erillisessä aikataulussa siten, että toteutus voidaan varmistaa henkilöstön sitoutumista ja palvelutuotantoa vaarantamatta. Valtakunnallisista toimistoista luopuminen edellyttää samalla, että edunvalvonnan ja talous- ja velkaneuvonnan toimistoja vahvistetaan kasvattamalla yksikköjen kokoa.

Oikeusavun osalta arvioinnissa pidettiin perusteltuna neuvotteluissa tunnistettuja esteellisyyksien hallintaan liittyviä riskejä ja pääkaupunkiseudun erityispiirteitä. Kuuden alueen mallia, jossa oikeusaputoimistoja olisi 14–15 ja alueille muodostuisi erillinen hallinnollinen johtaja, arvioitiin kokonaisuuden ohjattavuuden, johtamisportaiden lisääntymisen ja hallinnollisen päällekkäisyyden näkökulmasta. Mallin katsottiin ylläpitävän pirstaleisuutta, jonka vähentäminen on uudistuksen keskeinen peruste, ja lisäävän hallinnollista työmäärää sekä heikentävän tuottavuuden parantamisen mahdollisuuksia. Kymmenen oikeusaputoimiston mallissa pidettiin myönteisenä pyrkimystä tasapainottaa toimistokokoja ja parantaa esteellisyyksien hallintaa. Mallia ei kuitenkaan otettu esitykseen, koska toimialueiden muodostamisessa pidettiin tarkoituksenmukaisena käyttää koko maassa yhtenäisiä periaatteita ja sovittaa oikeusavun rakenne yhteen muun toimistorakennekokonaisuuden kanssa.

Arvioinnissa katsottiin lisäksi, että toimistomäärän kasvattaminen ei toisi hyötyä vastaavassa suhteessa kuin se heikentäisi koko viraston toimistorakenteen yhdenmukaisuutta sekä esihenkilörakennetta ja lisäisi kustannuksia. Neuvotteluissa keskusteltiin myös oikeusavun esteellisyyksistä, ja neuvotteluosapuolille jäi eriävä näkemys yhteisten toimitilojen vaikutuksesta.

Talous- ja velkaneuvonnan osalta toimistomäärän kasvattamista arvioitiin suhteessa eriyttämisen tavoitteeseen ja valtakunnallisen ohjauksen vahvistamiseen. Arvioinnissa katsottiin, että kahdeksan tai kymmenen toimiston malli lisäisi hallinnollisia rajapintoja ja heikentäisi sijaistamisen järjestämistä ja prosessien yhdenmukaistamisen toimeenpanokykyä. Monikanavaisuus ja etäpalvelun laaja käyttö puolsivat ratkaisua, jossa toimistojen määrä pidetään hallittavana ja toimistokokoa vahvistetaan. Pääkaupunkiseudun palvelutarpeisiin arvioitiin voitavan vastata resursoinnin, työnjaon ja palvelukanavien kehittämisen kautta myös laajemmassa alueellisessa toimistokokonaisuudessa. Valtakunnallisten toimistojen perustamisesta luopuminen aiheutti sen, ettei yhdenmukaisen rakenteen turvaamiseksi myöskään talous- ja velkaneuvontaan ole mielekästä rakentaa tässä uudistuksessa valtakunnallista toimintoa, vaikka ennakoivaan talousneuvontaan sellaista useammassa ehdotuksessa perusteltiin. Asia voidaan tyydyttävällä tavalla ratkaista tehtävien valtakunnallisesti verkostomaisena organisointina toimistorakenteesta riippumatta.

Edunvalvonnan osalta arvioinnissa pidettiin perusteltuna havaintoa siitä, että edunvalvonta edellyttää tapaamisia ja käyntejä päämiesten luona sekä päämiehen omaisuuteen liittyvissä kohteissa, ja että matkustukseen käytettävä aika voisi lisääntyä toimistojen yhdistämisten ja toimipaikkojen vähentämisen seurauksena. Matkustuksen kustannusvaikutuksia pidettiin hallittavina työn organisoinnilla ja toimintatapojen kehittämisellä. Toimistojen rakenteellinen kokojen kasvattaminen ei vähennä mahdollisuuksia henkilöstön sijoitteluun asiakastarpeiden mukaisesti. Lisäksi matkustamiskustannukset muodostavat kokonaisuuden, jossa pystytään priorisoimaan toimistojen mahdollisesti kasvavia menoja karsimalla muita matkamenoja.

Useampaa edunvalvontatoimistoa koskevaa tarvetta arvioitiin suhteessa uudistuksen keskeisiin tavoitteisiin, joihin kuuluvat ohjattavuuden parantaminen, johtamisrakenteen päällekkäisyyden vähentäminen, sijaistamisen varmistaminen ja valtakunnallisen yhdenmukaistamisen toimeenpanokyky. Arvioinnissa todettiin, että näitä tavoitteita tukee parhaiten malli, jossa toimistojen määrää vähennetään ja yksiköitä vahvistetaan.

Edellä kuvatuin perustein Oikeuspalveluvirasto päätyi neuvotteluissa esitettyjä arvokkaita näkökulmia hyödyntäen esittämään edellä kuvattua ratkaisua.

Ratkaisun arvioitiin kokonaisuutena tukevan parhaiten uudistuksen tavoitteita siten, että samalla varmistetaan toimeenpanon toteutettavuus, ohjattavuus ja tuottavuusvaikutukset.

5. Esitys muiden tarpeellisten asetusmuutosten toteuttamiseksi

Erityiset kelpoisuusvaatimukset

Toimistorakenteen muuttaminen edellyttää, että talous- ja velkaneuvonnan toimialalle perustettavaa uutta johtavan talous- ja velkaneuvojan virkaa koskeva erityinen kelpoisuusvaatimus kirjataan asetukseen. Samassa yhteydessä Oikeuspalveluvirastossa on tunnistettu tarve täsmentää julkisen oikeusavustajan erityisen kelpoisuusvaatimuksen sanamuotoa.

Toimistorakenteen muuttaminen ja toimistokokojen kasvattaminen parantaisi mahdollisuuksia kohdentaa oikeusavun resursseja julkisten oikeusavustajien asiakastyöhön johtamistehtävien sijaan sekä alueellisesti tarkoituksenmukaisemmin. Toimistorakenteen muutoksella ei kuitenkaan yksin saavuteta julkisen oikeusapupalvelun valtakunnallisen saatavuuden parantamista.

Rekrytointien tuloksellisuudessa on paikkakuntaakohtaisia eroja, eikä virkoja saada kaikilla alueilla täytettyä. Kelpoisuusvaatimusten täsmentäminen sekä soveltamisalan selkeyttäminen ovat yksi keino varmistaa osaavan henkilöstön saatavuus ja palvelun laatu muutoksissa. Erityinen haaste liittyy sijaisuuksien täyttämiseen, koska nykyisen kelpoisuusvaatimuksen työkokemusta koskeva sanamuoto rajaa hakijajoukkoa tarpeettomasti.

Julkisen oikeusavustajan erityisen kelpoisuusvaatimuksen työkokemusta koskevaa osuutta on arvioitu tarpeelliseksi laajentaa oikeudenkäyntiavustajan työn ulkopuolelle. Kelpoisuus voisi täytyä myös esimerkiksi syyttäjän tehtävissä sekä sellaisissa ulkoprosessuaalisissa lakimiestoimeksiannoissa ja tehtävissä, joista on merkittävää hyötyä yksityisasiakkaiden asioiden hoitamisessa. Julkisten oikeusavustajien työmäärä painottuu ulkoprosessuaalisiin asioihin, mikä puoltaa kelpoisuuden arviointia myös tätä tehtäväkokonaisuutta vasten.

Oikeuspalveluvirastossa käynnistettäisiin perehdytysohjelma, johon osallistuisivat määräaikaisiin oikeusavustajan virkasuhteisiin rekrytoidut, esitetyn kelpoisuusvaatimuksen täyttävät uransa alkuvaiheessa olevat lakimiehet sekä lakimiestehtävissä jo kokeneet alanvaihtajat. Perehdytysohjelmalla varmistettaisiin oikeusavustajan kehittyminen tehtävässä ja sillä arvioidaan olevan oikeusavustajan tehtävien vetovoimaa lisäävä

vaikutus. Samalla varmistettaisiin asiakkaan oikeussuoja palvelun korkealla laadulla myös määräaikaisissa palvelussuhteissa ja sijaisuuksissa.

Oikeuspalveluvirasto esittää, että Oikeuspalveluvirastosta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:ssä säädettyä kelpoisuusvaatimusta muutettaisiin seuraavasti.

Johtavan julkisen oikeusavustajan ja julkisen oikeusavustajan kelpoisuusvaatimuksena on oikeustieteen muu ylempi korkeakoulututkinto kuin kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinto sekä riittävä kokemus oikeudenkäyntiavustajan työstä tai tuomarin tehtävien hoitamisesta taikka muissa lakimiestehtävissä saavutettu taito viran menestykselliseen hoitamiseen.

Muutoksella täsmennettäisiin johtavan julkisen oikeusavustajan ja julkisen oikeusavustajan kelpoisuusvaatimusta siten, että kelpoisuus voi perustua myös muissa lakimiestehtävissä saavutettuun taitoon viran menestykselliseen hoitamiseen. Tutkintoa koskeva kelpoisuusehto säilyisi ennallaan.

Kelpoisuusvaatimuksen tarkoituksena on varmistaa, että virkaan nimitettävällä on tehtävien edellyttämä oikeudellinen osaaminen ja käytännön kokemus. Osaaminen voi kertyä oikeudenkäyntiavustajan tehtävistä tai tuomarin tehtävien hoitamisesta. Osaamista voi kertyä myös muista lakimiestehtävistä, joissa työtehtävät ovat sisällöltään ja vaativuudeltaan sellaisia, että ne antavat riittävät valmiudet oikeusaputoimiston tehtävien hoitamiseen. Tällaisia tehtäviä voi olla oikeudenhoidon ja julkisen hallinnon lakimiestehtävissä sekä yksityisellä sektorilla sellaisissa tehtävissä, joissa on hoidettu laaja-alaisia ja vaativia oikeudellisia toimeksiantoja.

Kelpoisuuden täyttymisen arvioi nimittävä viranomainen hakemusasiakirjojen ja tarvittaessa haastattelun perusteella kokonaisuutena. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota työn sisällön lisäksi tehtävien vaativuuteen ja hakijan tosiasialliseen kokemukseen oikeudellisesta ratkaisutoiminnasta ja oikeudellisesta neuvonnasta.

Asetuksen 2 §:ään esitetään lisättäväksi johtavan talous- ja velkaneuvojan erityisiä kelpoisuusvaatimuksia koskeva lause siten, että johtavan talous- ja velkaneuvojan kelpoisuusvaatimukseksi säädetään ylempi korkeakoulututkinto vastaavasti kuin johtavalla edunvalvojalla. Kelpoisuusvaatimukset asetetaan tehtävien vastuun ja vaativuuden mukaisiksi. Johtavan talous- ja velkaneuvojan tehtävään sisältyy henkilöstö- ja asiajohtamista, toiminnan ohjausta ja työn organisointia sekä henkilöstön työn tukemista. Ylempi korkeakoulututkinto

tukee johtamistehtävien lisäksi vaativien asiakastapausten ratkaisua ja palvelun laadun varmistamista.

Kielellisten oikeuksien turvaaminen

Ruotsinkielisten asiakkaiden palvelun saatavuus ja kielellisten oikeuksien toteutuminen turvataan esityksessä kielivirkojen ja edunvalvonnan sijaistoimistojen järjestelyllä säilyttämällä nykyinen palvelutaso.

Esitys tarkoittaisi 4 §:ään otettavaa säännöstä, jossa poikettaisiin julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (424/2003) 6 §:n 1 momentista ja asetettaisiin määrättyihin virkoihin kelpoisuusvaatimukseksi erinomainen ruotsin kielen suullinen ja kirjallinen taito sekä hyvä suomen kielen suullinen ja kirjallinen taito.

Kielitaitovaatimus kohdistettaisiin niihin toimistoihin ja virkoihin, joissa ruotsinkielisten palvelujen järjestämistarve korostuu Oikeuspalveluviraston palvelutehtävän ja toimistojen toimialueiden kielellisen rakenteen vuoksi. Vaatimus kohdennettaisiin nykytilaa vastaavaan määrään virkoja siten, että ruotsinkielinen palvelu voidaan turvata käytännössä, mutta samalla säilytetään toimialoilla rekrytointiedellytykset ja mahdollisuus mitoittaa kielitaitovaatimukset todellista palvelutarvetta vastaavasti.

Esityksen mukaan kielitaitovaatimus sijoittuisi seuraavasti. Etelä-Suomen edunvalvontatoimistossa kielitaitovaatimus kohdistuisi kahteen yleisen edunvalvojan virkaan ja Etelä-Suomen talous- ja velkaneuvontatoimistossa yhteen talous- ja velkaneuvojan virkaan. Helsingin oikeusaputoimistossa kielitaitovaatimus kohdistuisi yhteen julkisen oikeusavustajan virkaan. Länsi-Suomen edunvalvontatoimistossa kielitaitovaatimus kohdistuisi yhteensä kahdeksaan yleisen edunvalvojan virkaan ja Länsi-Suomen talous- ja velkaneuvontatoimistossa yhteensä viiteen talous- ja velkaneuvojan virkaan. Länsirannikon oikeusaputoimistossa kielitaitovaatimus kohdistuisi neljään julkisen oikeusavustajan virkaan ja Lounaisrannikon oikeusaputoimistossa kahteen julkisen oikeusavustajan virkaan.

Kielitaitovaatimusten sijoittelussa huomioitaisiin toimistojen toimialueiden kielellinen rakenne sekä se, että ruotsinkielinen palvelu on pystyttävä järjestämään myös silloin, kun asiointi kohdistuu toiseen toimistoon esimerkiksi esteellisyyden tai muun toiminnallisen syyn vuoksi. Kohdentaminen mahdollistaa ruotsinkielisen palvelun järjestämisen siellä, missä tarve on pysyvä ja merkittävä, ja se tukee samalla toimistojen sisäisiä sijaistusjärjestelyjä ja palvelun jatkuvuutta.

Esitys tarkoittaisi 8 §:n muuttamista siten, että pykälässä määriteltäisiin toimistokohtaisesti ne edunvalvontatoimistot, joista esteetön edunvalvoja osoitetaan ja joissa edunvalvontapalvelut annetaan silloin, kun toimivaltainen edunvalvontatoimisto ei voi osoittaa toimistostaan esteetöntä edunvalvojaa.

Toimistoille määriteltäisiin kaksi vaihtoehtoista sijaisuustoimistoa. Valinta tehtäisiin ensisijaisesti sen perusteella, mihin toimistoon päämiehen kotikunnasta on lyhyin matka. Lisäksi valinnassa voidaan huomioida, missä toimistossa palvelut on muusta syystä päämiehen edun mukaista antaa. Kahden vaihtoehdon malli mahdollistaa sen, että sijaisuusjärjestely voidaan toteuttaa maantieteellisesti tarkoituksenmukaisessa asiointisuunnassa ja samalla tarvittaessa ottaa huomioon yksittäistapauksen olosuhteet.

Sijaisuudet esitetään muodostettavaksi siten, että Ahvenanmaan oikeusapu- ja edunvalvontatoimiston edunvalvontapalvelut annetaan Länsi-Suomen tai Etelä-Suomen edunvalvontatoimistossa. Etelä-Suomen edunvalvontatoimiston edunvalvontapalvelut annetaan Länsi-Suomen tai Itä-Suomen edunvalvontatoimistossa. Itä-Suomen edunvalvontatoimiston edunvalvontapalvelut annetaan Pohjois-Suomen tai Sisä-Suomen edunvalvontatoimistossa. Länsi-Suomen edunvalvontatoimiston edunvalvontapalvelut annetaan Etelä-Suomen tai Sisä-Suomen edunvalvontatoimistossa. Sisä-Suomen edunvalvontatoimiston edunvalvontapalvelut annetaan Itä-Suomen tai Pohjois-Suomen edunvalvontatoimistossa. Pohjois-Suomen edunvalvontatoimiston edunvalvontapalvelut annetaan Itä-Suomen tai Sisä-Suomen edunvalvontatoimistossa.

Lisäksi Etelä-Suomen edunvalvontatoimisto antaisi muissa kuin 9 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa edunvalvontapalvelut niille, joilla ei ole kotikuntaa Suomessa. Sijaisuuksien muodostamisella esitetystä ruotsinkielisten palvelujen tarve voidaan toteuttaa myös esteellisyystilanteissa. Tämä on esityksessä yhteensovitettu 4 §:ssä määriteltyjen kielitaitovaatimusten sijoittelun kanssa.

II Toimipaikkaverkosto

6. Toimipaikkaverkoston nykytila, esityksen tausta ja valmistelu

Nykytila

Oikeuspalveluviraston toimipaikat sijaitsevat Oikeuspalveluviraston toimipaikoista annetun oikeusministeriön asetuksen mukaan 158 paikkakunnalla.

Oikeuspalveluviraston tosiasiallinen toimipaikkaverkosto on asetuksessa säädettyä merkittävästi suppeampi, koska asetuksen toimipaikkalista ei ole tarkastettu pitkään aikaan. Toisaalta Oikeuspalveluvirastolla on toimipaikka lisäalassa, jota ei mainita asetuksessa. Osassa niistä palvellaan asiakkaita ainoastaan ajanvarauksella. Oikeuspalveluviraston hallinnassa olevien toimitilojen lisäksi oikeusavun asiakkaita on tavattu myös muissa paikoissa asiakastarvetta vastaavasti, esimerkiksi kunnan tarjoamissa neuvottelutiloissa. Kaikissa toimipaikoissa ei toteudu oikeusministeriön hallinnonalan toimitilakonseptissa määritelty tilaturvallisuus.

Säädetyt ja tosiasiallisesti käytössä olevan toimipaikkaverkoston välille on muodostunut niin suuri ero, ettei asetusta voida pitää tarkoituksenmukaisena lähtötilanteena verkoston kehittämiseksi.

Esityksen tausta

Oikeuspalveluviraston toimipaikkaverkoston kehittämisen tavoitteena on yhdenmukaistaa palvelujen tarjoamista valtakunnallisesti ja vahvistaa siten palvelujen yhdenvertaista saatavuutta. Kehittämistyössä arvioidaan toimipaikkaverkoston kohdistuvat vaatimukset sekä asiakkaiden käyntiasioinnin tarpeen että henkilöstön turvallisen työympäristön varmistamisen näkökulmasta. Käyntiasioinnin mahdollistavan toimipaikkaverkoston kehittämistä tehdään osana valtion palvelu- ja toimitilaverkon uudistusta. Toimipaikkaverkoston tarkoituksenmukainen kehittäminen edellyttäisi asetusmuutosta.

Suppeammalla toimipaikkaverkostolla turvataan tosiasialliset käyntiasiointipalvelut ja vastataan asiakkaiden palvelutarpeisiin. Sillä mahdollistetaan myös työturvallisuuden kehittäminen ja varmistetaan Oikeuspalveluviraston palvelujen valtakunnallinen saatavuus. Lisäksi sillä

tuetaan Oikeuspalveluviraston toimintaedellytyksiä mahdollistamalla toimitilakustannuksista vähintään 0,5 miljoonan euron vuotuinen säästö.

Valtion toimitilastrategian toimistotilatehokkuustavoite on 10 neliometriä henkilöä kohden. Oikeuspalveluviraston tilatehokkuus keskimäärin on 16,5 neliometriä henkilöä kohden. Vuotuiset toimitilakustannukset olivat vuonna 2025 noin 7,4 miljoonaa euroa, ja lisäinvestointien tarve on huomattava tilojen kunnan ja turvallisuuspuutteiden vuoksi. Jos verkostoa ei supistettaisi esitetyn mukaisesti, lakkautettaviksi esitettävissä toimipaikoissa tarvittavat muutostyöt kasvattaisivat niiden vuokratilakustannuksia arviolta 2,5-kertaisiksi.

Esityksen valmistelu

Toimipaikkaverkoston kehittäminen aloitettiin syksyllä 2025 työryhmässä, jossa oli toimialojen edustus, keskushallinnon asiantuntijoita, työsuojeluvaltuutettu ja työsuojelupäällikkö sekä henkilöstöjärjestöjen edustajia. Työryhmä kokoontui kuusi kertaa aikavälillä 11.9.–14.10.2025 ja valmisti yleiset kriteerit, joiden perusteella verkostoa uudistettaisiin. Johtoryhmälle luovutettiin 17.10.2025 esitys, jonka pohjalta valmistelua jatkettiin talousosaston erityisasiantuntijan toimesta virkatyönä johtoryhmän ohjauksessa. Kriteerien perusteella on laadittu verkoston supistamisesta esitys, jota käsiteltiin toimistorakennetta ja toimipaikkaverkosta koskevissa yhteistoimintaneuvotteluissa.

7. Oikeuspalveluviraston palvelujen saatavuus ja toiminnalliset tarpeet

Toiminnalliset tarpeet

Oikeuspalveluviraston kolmen toimialan palveluista talous- ja velkaneuvontapalvelut ovat jo nykyisin tuotettavissa pääosin etäyhteyksin ja sähköistä asiointia hyödyntäen.

Edunvalvonnassa asiakkaita tavataan henkilökohtaisesti, usein myös asiakkaan luona, esimerkiksi asumispalveluissa. Päämiehen päivittäiset taloudelliset asiat hoituvat useimmiten etänä ja yhteydenpito tapahtuu tyypillisesti puhelimitse. Edunvalvontaan sisältyy myös käyntejä päämiesten omistamilla tai hallinnoimilla kiinteistöillä ja asunnoissa sekä tapaamisia sidosryhmien kanssa toimipaikan ulkopuolella.

Oikeusavussa on palvelutilanteita, joissa henkilökohtainen tapaaminen on tarpeen tai asiakkaan kannalta perusteltu vaihtoehto, ja asiakkaalle on tarkoituksenmukaista mahdollistaa tapaaminen hänen niin toivoessaan. Oikeusavustajan tehtäviin sisältyy lisäksi käyntejä tuomioistuimissa.

Viraston palvelutehtävä edellyttää siten edelleen kohtuullisen laajaa toimipaikkaverkostoa, vaikka digitalisaatio, työn murros ja monikanavaisen palvelun kehittäminen todennäköisesti edelleen supistavat lähivuosina käyntiasioinnin tarvetta.

Asiakaskäynnit toimipaikoissa

Asiakaskäyntien määrää eri toimipaikoissa ei ole viime vuosina seurattu kattavasti ja systemaattisesti, eivätkä tietojärjestelmät vielä mahdollista kaikilta osin virheetöntä tilastointia. Toimipaikkaverkoston esitettyjen muutosten vaikutusten arviointia varten toteutettiin käyntiasioinnin seuranta neljän viikon ajan 12.1.–6.2.2026 pienimmissä toimipaikoissa, joista Oikeuspalveluvirastolle oli aiheutunut toimitilakustannuksia vuonna 2025.

Toimipaikan henkilöstömäärä ja aukiolo vaikuttavat palvelumääriin. Osa toimipaikoista on avoinna vain ajanvarauksella. Lakkautettaviksi esitetyt toimipaikat ovat tyypillisesti pieniä, ja henkilöstömäärä on pääsääntöisesti alle viisi henkilöä toimialaa kohden. Seurantajaksolla lakkautettaviksi esitettävissä toimipaikoissa edunvalvonnassa edunvalvojan tapaamisia oli kuukaudessa 0–6 ja sihteerin kanssa asiointia 0–14. Niissä toimipaikoissa, joissa on henkilöstöä, asiointikertojen keskiarvo oli hieman yli kaksi viikossa. Oikeusavussa oikeusavustajan tapaamisia oli 0–17 ja sihteerin kanssa asiointia 0–16 kertaa kuukaudessa. Oikeusavussa käyntejä toteutui myös sellaisissa toimipaikoissa, joissa ei ollut vakituista henkilöstöä tai avustajaa. Niissä toimipaikoissa, joissa tapaamisia seurantajaksolla oli, oikeusavustajien asiakastapaamisten keskiarvo oli hieman alle kaksi viikossa. Talous- ja velkaneuvonnassa asiakastapaamisia oli lakkautettaviksi esitettävissä toimipaikoissa 0–9 kuukaudessa, ja keskiarvo niissä toimipaikoissa, joissa oli henkilöstöä, hieman alle kaksi viikossa.

Lakkautettaviksi esitettävät toimipaikat ovat pieniä ja henkilöstömäärä on vähäinen, joten poissaolot ja muut henkilöstöön liittyvät tekijät vaikuttavat seurantatuloksiin. Yksittäisen toimipaikan tietojen tarkka esittäminen voisi johtaa henkilöiden tunnistettavuuteen, minkä vuoksi tässä esityksessä on kuvattu kokonaisuutta. Palvelutarpeiden ja käyntiasioinnin vertailukelpoisena mittarina on ensisijaisesti paikkakunnan väestöpohja ja oikeusavussa on lisäksi tarkasteltava yksityisen palvelutarjonnan kattavuutta. Tarkastelussa huomioidaan myös etäisyys, jolla tuetaan palvelujen yhdenvertaisuutta ja resurssien tasapuolista kohdentamista.

Viraston palveluja käytetään laajasti myös puhelimitse ja sähköisesti. Monikanavainen asiointi tukee käyntiasiointia ja vähentää riippuvuutta yksittäisten toimipaikkojen aukioloajoista ja henkilöstöresursseista.

Valtion palvelu- ja toimitilaverkon uudistaminen 2020-luvulla -hanke

Valtion palvelu- ja toimitilaverkon uudistuksen tavoitteena on muodostaa yksi yhteinen valtionhallinnon ja Kelan asiakaspalveluverkko vuoteen 2030 mennessä sekä tiivistää toimitilojen määrää valtion toimitilastrategian mukaisesti. Käyntiasiointia kootaan julkisen hallinnon yhteisiin asiakaspalvelupisteisiin eli Suomi-pisteisiin, ja lisäksi virastoissa ja laitoksissa siirrytään yhteiskäyttöisiin toimistotiloihin. Uudistuksen toimeenpanoon liittyvässä sääntelyssä Oikeuspalveluvirastolle on asetettu velvoitteita osallistua Suomi-pisteisiin tarjoamalla käyntiasiointipalveluja omalla henkilöstöllä tai etäpalveluna.

Suomi-pisteet suunnitellaan siten, että väestöllä on pääsääntöisesti enintään tunnin ajomatka tieverkkoa pitkin lähimpään Suomi-pisteeseen. Oikeuspalveluvirasto on suunnitellut esitettävän toimipaikkaverkoston siten, että se turvaa väestölle palvelujen yhdenvertaisen maantieteellisen saavutettavuuden, ja lisäksi niitä mahdollisesti täydentäisivät Suomi-pisteet.

Digitaalisten ja etäpalvelujen kehittyminen tukee palvelujen saavutettavuutta ja turvaa harvaan asuttujen alueiden väestön asemaa. Palvelut, joita ei voida tuottaa yksinomaan etänä, voitaisiin tarvittaessa tuottaa myös Suomi-pisteissä silloin, kun tilat mahdollistavat turvalliset asiakastapaamiset.

Verkoston laajuutta voidaan suhteuttaa muihin valtiohallinnon valtakunnallisia käyntiasiointipalveluja tuottaviin viranomaisiin. Digi- ja väestötietovirastolla on 18 toimipaikkaa, joista osassa palvelu tarjotaan vain etäyhteydellä. Verohallinnolla on 25 palvelupaikkaa, joista osa tarjoaa palvelua vain etäyhteydellä. Ulosotossa palvelupaikkoja on jatkossa 29. Oikeuspalveluviraston esityksessä toimipaikka-asetukseen sisältyisi 38 toimipaikkaa.

8. Esitys toimipaikkaverkostoksi

Oikeuspalveluvirasto esittää, että oikeusministeriön asetusta Oikeuspalveluviraston toimipaikoista muutetaan siten, että siinä olisi 38 paikkakuntaa, joissa on Oikeuspalveluviraston toimipaikka. Paikkakunnat ovat Espoo, Helsinki, Hämeenlinna, Iisalmi, Inari, Joensuu, Jyväskylä, Järvenpää, Kajaani, Kemi, Kittilä, Kokkola, Kotka, Kouvola, Kuhmo, Kuopio, Kuusamo, Lahti, Lappeenranta, Lieksa, Maarianhamina, Mikkeli, Oulu, Pori, Porvoo, Raahe, Raasepori, Rauma, Rovaniemi, Salo, Savonlinna, Seinäjoki, Tampere, Turku, Vaasa, Vantaa, Varkaus ja Ylivieska. Toimistoihin kuuluvien toimipaikkojen luettelo on liitteenä.

Oikeuspalveluvirasto pitää tarkoituksenmukaisena, että asetukseen sisältyvissä toimipaikoissa on saatavissa kaikki Oikeuspalveluviraston palvelut vähintään ajanvarauksella. Toimipaikkaa ei ole esitetty paikkakunnille, joissa käydään tarvittaessa tai joissa ei voida tarjota kaikkia Oikeuspalveluviraston palveluja.

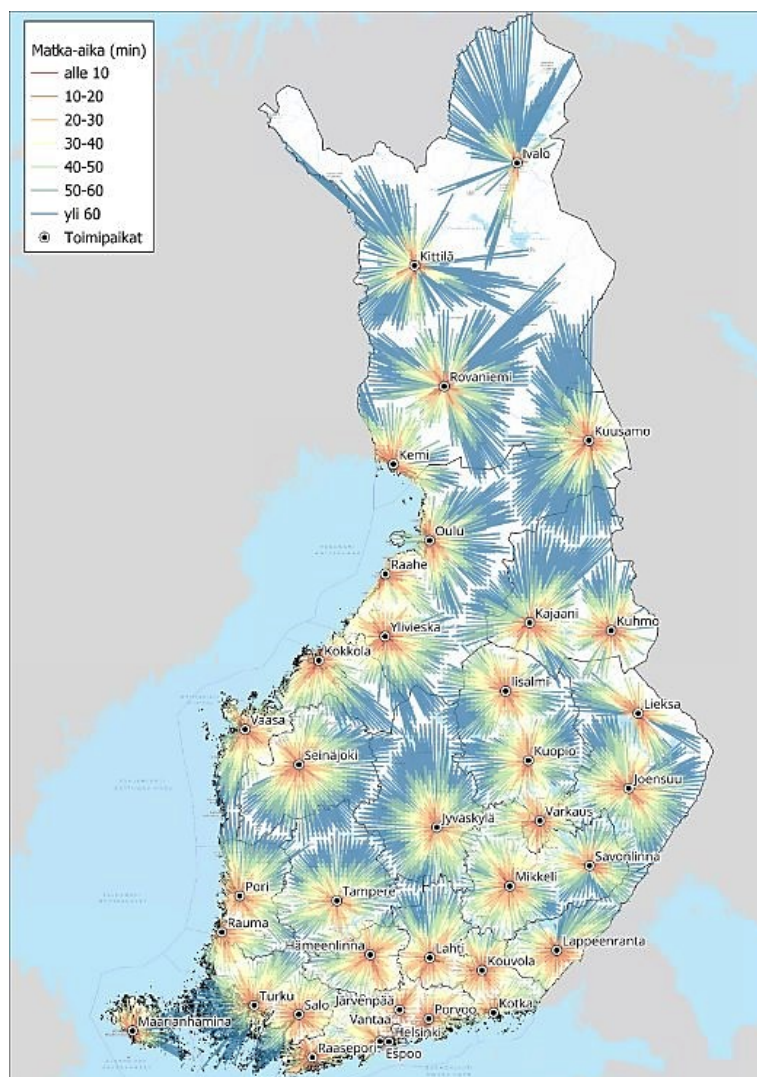
Esitetty verkosto perustuu väestöpohjaan ja asiointietäisyyteen sekä palvelujen järjestämisen toiminnallisiin ja turvallisuutta koskeviin edellytyksiin.

Toimipaikka sijoitetaan ensisijaisesti kuntiin, joissa väkiluku ylittää 30 000 asukasta, ja joissa ajomatka seuraavaan toimipaikkaan on vähintään 40 minuuttia. Pääkaupunkiseudulla Helsinki, Espoo ja Vantaa sekä Järvenpää alittavat etäisyyskriteerin, mutta ne palvelevat poikkeuksellisen suurta osaa väestöstä. Lisäksi Porvoo sisällytetään verkostoon ruotsinkielisen väestön yhdenvertaisen palvelun turvaamiseksi.

Toimipaikka voidaan sijoittaa myös 10 000–30 000 asukkaan kuntiin, jos etäisyys lähimpään suurempaan toimipaikkaan on vähintään tunnin ajomatka. Alle 10 000 asukkaan kuntiin toimipaikka on sijoitettu erityisin perustein, kuten kielellisten oikeuksien turvaamiseksi tai kohtuullisten asiointimatkojen turvaamiseksi. Etäisyydestä ja kunnan asukasmäärästä riippumatta Raaseporin ja Ivalon toimipaikat on tarpeen säilyttää kielellisten oikeuksien turvaamiseksi. Kuhmo ja Kittilä, jotka ovat pitkien asiointimatkojen päässä lähimmistä muista toimipaikoista, eroavat muista pienistä paikkakunnista lisäksi sillä, että niissä on mahdollista järjestää kaikki Oikeuspalveluviraston palvelut.

Oikeuspalveluviraston verkostoanalyysissä vuoden 2024 väestötietojen mukaan väestöstä 97,4 % saavuttaisi enintään tunnissa Oikeuspalveluviraston toimipaikan. Keskimäärin väestöllä olisi 19,1 minuutin ajomatka, ja keskimääräinen etäisyys olisi 15,9 kilometriä. Yli tunnin matka-aika kertyisi 2,6 %:lle väestöstä. Tulos olisi valtion käyntiasiointipalvelujen saavutettavuustavoitteen mukainen. Väestökehityksen vuoksi saavutettavuus edelleen paranisi. Vuoden 2030 väestöennusteen mukaan keskimääräinen matka-aika Oikeuspalveluviraston toimipisteisiin olisi 18,7 minuuttia ja keskimääräinen etäisyys 15,3 kilometriä. Yli tunnin matka-aika kertyisi 2,4 %:lle väestöstä.

Kuva 3. Väestön matka-ajat toimipaikkoihin. Lähde: Senaatti. Oikeuspalveluviraston verkostoanalyysi.

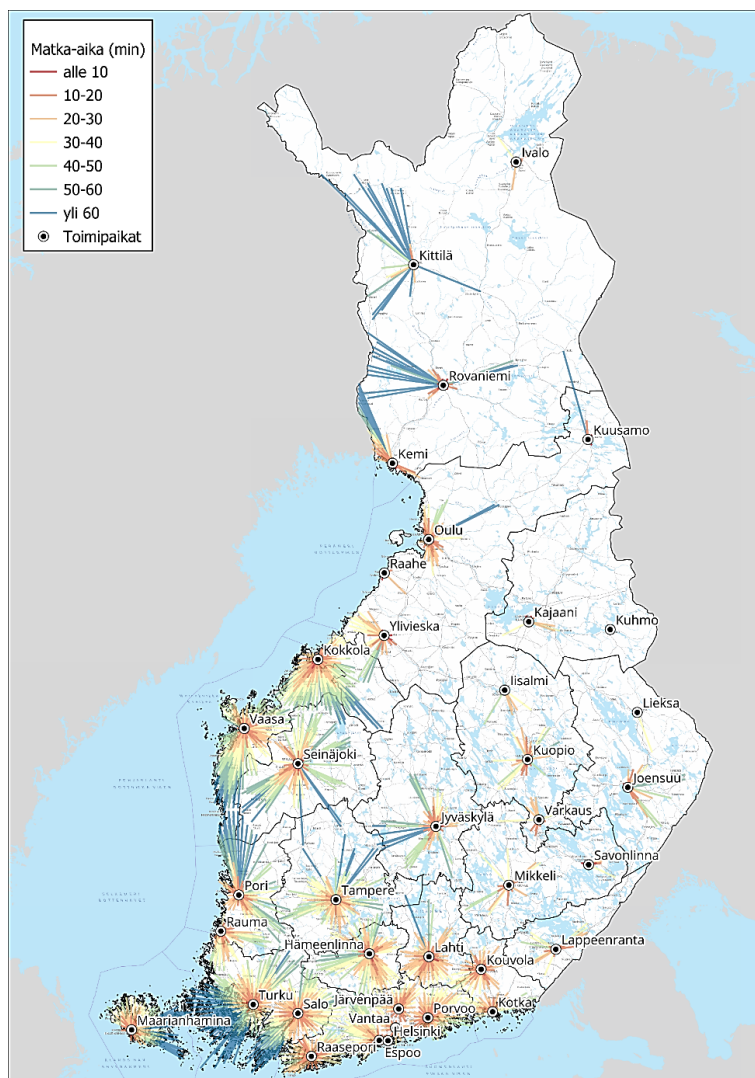
Toimipaikoista annetun asetuksen 1 §:n 2 momentin mukaan asiakkaita voidaan tarvittaessa ottaa vastaan myös muualla kuin 1 momentissa mainituissa toimipaikoissa, mikä mahdollistaa edelleen virkamiehen liikkumisen tapaamiseen lähelle asiakasta. Palveluja voisi tarjota ajanvarauksella esimerkiksi yhteistyössä kuntien kanssa, jos palvelutarve sitä edellyttää. Tällainen liikkumistarve liittyy oikeussuojan saatavuuden turvaamiseen oikeusapupalveluissa. Edunvalvonnassa koti- ja asumispaikkakäyntejä on tietyissä palvelutilanteissa joka tapauksessa. Työturvallisuuteen liittyvien vaatimusten vuoksi kaikkia Oikeuspalveluviraston palveluja ei kuitenkaan voida järjestää kaikissa ulkopuolisissa tiloissa.

Kielellisten oikeuksien turvaaminen

Toimipaikkaverkosto on rakennettu siten, että ruotsinkielisen väestön asiointimatkat muodostuvat yhtäläisesti suomenkielisen väestön kanssa.

Suomenkielisellä väestöllä keskimääräinen matka-aika esityksen mukaiselle toimipaikalle vuoden 2024 väestömäärän mukaan (suluissa ennuste vuodelle 2030) olisi 19,5 (19) minuuttia ja keskimääräinen etäisyys 16,5 (15,9) kilometriä. Yli tunnin matka-aika kertyisi 2,8 %:lle (2,6 %) väestöstä.

Ruotsinkielisellä väestöllä keskimääräinen matka-aika esityksen mukaiselle toimipaikalle vuoden 2024 väestömäärän mukaan (suluissa ennuste vuodelle 2030) olisi 19,9 (19,6) minuuttia ja keskimääräinen etäisyys 16,7 (16,3) kilometriä. Yli tunnin matka-aika kertyisi 2,2 %:lle (2,1 %) väestöstä.

Kuva 4. Toimipaikkoihin kohdistuva ruotsinkielinen väestö. Lähde: Senaatti. Oikeuspalveluviraston verkostoanalyysi.

Toimipaikkaverkoston rakentamisessa on huolehdittu kielellisten oikeuksien toteuttamisesta ja esitetty säilytettäväksi sellaiset kielialueilla olevat toimipaikat, jotka väestömäärän tai toisen toimipaikan läheisyyden perusteella muutoin olisivat kriteeristössä lakkautettavia. Uudellamaalla Raaseporin ja Porvoon toimipaikat tukevat ruotsinkielisen väestön yhdenvertaista mahdollisuutta saada Oikeuspalveluviraston palveluja. Inarin toimipaikka puolestaan sijaitsee saamen kielilain tarkoittamalla saamelaisten kotiseutualueella ja palvelee Pohjois-Lappia Kittilän toimipaikan ohella.

Lakkautettavaksi esitettävät asetuksessa mainitut toimipaikat

Esitettyjä toimipaikkaverkoston rakentamisessa käytettyjä yhdenmukaisia toimipaikalle asetettuja reunaehtoja tai kriteerejä täyttämättömät asetuksessa mainitut toimipaikat esitetään lakkautettaviksi. Näitä ovat Akaa, Alajärvi, Alavieska, Alavus, Enontekiö, Eura, Forssa, Haapajärvi, Haapavesi, Hamina, Hankasalmi, Hanko, Harjavalta, Heinävesi, Heinola, Huittinen, Hyrynsalmi, Hyvinkää, Ii, Ikaalinen, Iloanta, Imatra, Inkoo, Isokyrö, Jämsä, Joensuu (Eno), Joensuu (Tuupovaara), Joutsa, Juuka, Juva, Kaavi, Kalajoki, Kangasala, Kangasniemi, Kankaanpää, Kannus, Kauhajoki, Kauhava, Kaustinen, Kemijärvi, Keuruu, Kirkkonummi, Kitee (Kesälahti), Kitee (Kitee), Kiuruvesi, Kokemäki, Kolari, Konnevesi, Kuopio (Juankoski), Kuopio (Maaninka), Kuopio (Nilsjä), Kurikka (Jalasjärvi), Kurikka (Kurikka), Laihia, Laitila, Lappajärvi, Lapua, Lempäälä, Leppävirta, Lohja, Loimaa, Loviisa, Maalahti, Mänttä-Vilppula, Mäntyharju, Merikarvia, Muhos, Muonio, Mynämäki, Närpiö, Nivala, Nokia, Nurmes, Orivesi, Oulainen, Outokumpu, Paltamo, Parkano, Pello, Pieksämäki, Pielavesi, Pietarsaari, Pihtipudas, Polvijärvi, Pudasjärvi, Puolanka, Puumala, Pyhäjärvi, Rääkkylä, Rantasalmi, Rautalampi, Rautavaara, Ruovesi, Saarijärvi, Säkylä, Sastamala, Siikalatva, Siilinjärvi, Sodankylä, Somero, Sotkamo, Sulkava, Suomussalmi, Suonenjoki, Taivalkoski, Tervo, Tervola, Teuva, Tohmajärvi, Tornio, Tuusniemi, Utajärvi, Utsjoki, Uusikaupunki, Valkeakoski, Vihti, Viitasaari, Virrat, Ylitornio, Äänekoski ja Ähtäri.

Lakkautettavaksi esitettävät toimipaikat sijaitsevat joko väestöpohjaltaan pienellä paikkakunnalla tai lähellä säilytettävää toimipaikkaa. Lakkautettavaksi esitettävistä toimipaikoista 81 %:ssa (98 kappaletta) Oikeuspalveluvirastolla ei ole henkilöstöä. Toimipaikoista 19 %:ssa (23 kappaletta) on jonkin verran asiakaskäyntejä, mutta palvelut ovat toteutettavissa läheisessä toisessa toimipaikassa. Kyse on siten pääosin asetusteknisistä toimipaikoista ja vähäisessä määrin toimipaikoista, joiden ylläpitämiselle ei ole asiakastarpeeseen perustuvia perusteita.

9. Toimipaikkaverkoston vaihtoehtoiset toteuttamistavat

Henkilöstöjärjestöt esittivät, että osa toimipaikoista, joilla on vakituisia virkapaikkoja, tulisi olla asetuksen mukaisia toimipaikkoja. Näitä toimipaikkoja olisi ollut 41, kun työnantajan neuvotteluesityksessä niitä oli 36. Viisi järjestöjen ehdottamaa toimipaikkaa olisivat Iisalmi, Sodankylä, Suomussalmi, Varkaus ja Viitasaari. Neuvotteluissa työnantajalle esitetyn näkemyksen mukaan ei ole välttämätöntä, että kaikilta asetuksen mukaisilta toimipaikoilta saisi kaikkia Oikeuspalveluviraston palveluita.

Valmistelussa ehdotettuja vaihtoehtoja koskeva arviointi

Työnantaja pitää tärkeänä, että asetuksenmukaisista Oikeuspalveluviraston toimipaikoista saa kaikki Oikeuspalveluviraston palvelut, ja asetuksessa säädetään nimenomaisesti Oikeuspalveluviraston toimipaikoista. Asiakasnäkökulmasta Oikeuspalveluviraston eri toimialojen palveluja ei ole tarkoituksenmukaista eriyttää eri toimipaikoille. Tämä tukee Oikeuspalveluviraston tavoitetta palvelutarjonnan yhdenmukaisuudesta.

Työnantajan ratkaisussa on henkilöstöjärjestöjen ehdotuksen perusteella lisätty esitettäviin toimipaikkoihin Iisalmi ja Varkaus, jotka täyttävät esitettyt kriteerit toimipaikan säilyttämiselle. Sodankylä, Suomussalmi ja Viitasaari eivät täytä toimipaikan säilyttämisen kriteereitä, kriteereitä, eikä myöskään ole erityisiä perusteita niiden säilyttämiselle. Näillä paikkakunnilla ei ole tarjolla tällä hetkellä kaikkia Oikeuspalveluviraston palveluja, eikä niiden järjestäminen ole tarpeellista tulevaisuudessakaan.

III Esityksen vaikutustenarviointi

10. Esityksen vaikutukset asiakkaisiin

Uudistus luo edellytykset palvelujen kehittämiseksi asiakkaiden tarpeiden mukaisesti myös jatkossa. Nykyistä suuremmat toimistot tukevat asiakkaiden yhdenvertaisia palveluja ja työtehtävien tasaisempaa jakautumista, helpottavat sijaisuusjärjestelyjä ja vahvistavat toiminnan jatkuvuutta rekrytointitilanteissa. Resurssien allokointi nykyistä joustavammin toimistojen sisällä ja kohdentaminen tarpeenmukaisemmin asiakastyöhön johtamistehtävien sijaan parantavat palvelun saamisen nopeutta. Henkilöstön erikoistumismahdollisuuksien paraneminen tukee palvelujen laatua.

Oikeusavun osalta oikeussuojan saatavuus turvataan esitetyllä mallilla. Asiakkaan palvelu ei heikkene. Esteetön toimisto voidaan osoittaa käytännössä ilman, että asiakkaan asiointi etääntyy kohtuuttomasti, ja ohjaus voidaan toteuttaa yhä useammin etäasiointia hyödyntäen. Esitettävä toimipaikkaverkosto on maantieteellisesti kattava, ja jokaisella Suomessa asuvalla on kohtuullinen asiointimatka oikeusaputoimistoon. Tapaamista edellyttävissä asioissa oikeusavustaja tarvittaessa matkustaa asiakastapaamiseen vastaavasti kuin tuomioistuinkäsittelyihin.

Oikeusavustajien erityisen kelpoisuusvaatimuksen muuttaminen mahdollistaa tuloksellisemman rekrytoinnin, jolloin julkisen oikeusapupalvelun saatavuus paranee. Samalla perehdytysohjelman käynnistämällä varmistettaisiin asiakkaan oikeusturvaa ja oikeussuojaa palvelun korkealla laadulla myös määräaikaissa palvelussuhteissa ja sijaisuuksissa.

Toimipaikkaverkoston supistamiseen liittyviä asiakasvaikutusten riskejä ovat oikeusavussa asiakkaiden ohjautuminen yksityisille palveluntarjoajille tai yksityisen tarjonnan puuttuessa asioiden hoitamatta jääminen. Edunvalvonnassa riskinä on käyntiasiointin vähentyminen ja kokemus tavoitettavuuden heikentymisestä. Talous- ja velkaneuvonnassa henkilökohtaisen tapaamisen vähentyminen voi heikentää sitoutumista palveluprosessiin tai nostaa kynnystä hakeutua palveluun. Esitys parantaa kuitenkin talous- ja velkaneuvontapalvelun saatavuutta, kun palvelu on jatkossa saatavilla käyntiasiointina vähintään ajanvarauksella asetukseen sisältyvissä toimipaikoissa.

Riskien hallinnassa oikeusavussa korostuvat palvelujen joustava tarjoaminen alueilla, joilla yksityinen palvelutarjonta on vähäistä tai asiointimatkat

muodostuisivat pitkiksi, sekä etäpalvelujen kehittäminen asianajollista toimintaa tukevaksi. Edunvalvonnassa kehitetään palvelukanavia, mukaan lukien sähköinen asiointi, etäpalvelu ja puhelinpalvelu. Talous- ja velkaneuvonnassa painottuvat monikanavainen palvelu, valtakunnallisesti yhtenäiset toimintatavat ja verkostoyhteistyö.

Toimipaikkaverkoston kattavuus turvaa jatkossakin asiakkaiden kohtuulliset asiointimatkat. Oikeuspalveluvirasto varmistaa oikeussuojan saatavuuden toteutumisen myös siten, että oikeusavun asiakkaita voidaan ottaa vastaan tarvittaessa muuallakin kuin Oikeuspalveluviraston toimipaikoissa. Esityksessä sekä toimistorakenteen että toimipaikkaverkoston osalta kummankin kotimaisen kieliryhmän oikeudet toteutuvat yhtäläisesti.

11. Esityksen vaikutukset henkilöstöön

Toimisto- ja esihenkilörakenteen uudistuksessa keskeisenä henkilöstövaikutuksena on tavoiteltu johtamis- ja esihenkilötyön ammattimaistumista. Selkeä ja yhdenmukainen johtaja- ja esihenkilörakenne, jossa alaisten määrä on kohtuullinen ja jossa esihenkilöille löytyy sijainen omasta toimistosta, tukee johdonmukaista johtamiskulttuuria, henkilöstön yhdenvertaisuutta ja työhyvinvointia. Johtamisen painopisteen siirtyminen vahvemmin organisaation ja ihmisten johtamiseen edellyttää rakenteita, jotka tukevat tätä muutosta.

Tällä hetkellä Manner-Suomen toimistoissa johtajia ja esihenkilöitä on 145, ja heidän suorien alaistensa määrät vaihtelevat 2–21 henkilön välillä. Nykyinen rakenne ei mahdollista yhdenmukaista johtamis- ja esihenkilötyötä, tue johdonmukaista ja laadukasta johtamiskulttuuria eikä mahdollista sijaistuksia. Esitetyssä toimistorakenteessa olisi johto- ja esihenkilötehtäviä noin 113 ja lähiesihenkilötyössä alaisten määrä olisi 7–17. Myös johtavien virkamiesten suorien alaisten määrä on esitetyssä rakenteessa yhdenmukaisin periaattein rakennettu.

Esitetty muutos vaikuttaisi Manner-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontatoimistoissa vakituisiin esihenkilötehtävään nimitettyihin, joita on tammikuussa 2026 ollut 74. Oikeuspalveluvirastolla on ollut virantäyttökielto näihin tehtäviin jo vuoden 2025 alkupuolelta saakka, jonka takia esitetyn esihenkilörakenteen tehtävät voidaan täyttää ensin nykyisillä vakituisilla esihenkilöillä ja vasta tämän jälkeen täydentää julkisella haulla avoimeksi jäävät tehtävät. Esityksellä ei tavoitella henkilöstömäärän vähentämistä.

Toimipaikkojen lakkautumiseen liittyvän tiloista luopumisen vuoksi virkapaikka muuttuisi 94 henkilöllä. Alustavan selvityksen mukaan näistä viiden henkilön virkapaikka siirtyisi työssäkäyntialueen ulkopuolelle. Uusille virkapaikoille siirtyvä henkilöstö saataisiin pääsääntöisesti sijoitettua nykyisiin toimitiloihin tilankäyttöä kehittämällä.

Lakkaaviksi esitetyissä toimipaikoissa henkilöstömäärä on 0–11 henkeä, keskiarvon ollessa 5, kun huomioidaan vain toimipaikat, joissa on henkilöstöä. Pienten toimipaikkojen lakkauttaminen helpottaisi työjärjestelyjä ja asiakkaiden turvallista vastaanottamista. Myös henkilöstön yhdenvertaisuus esimerkiksi etätöiden järjestämisessä ja työympäristön turvallisuudessa paranisi.

Muita henkilöstöön kohdistuvia vaikutuksia olisivat suurinta osaa toimistojen henkilöstöä koskeva osan kollegoista vaihtuminen toimistokoon muuttuessa, esihenkilön mahdollinen vaihtuminen ja talous- ja velkaneuvonnan sihteerityössä mahdollinen virkanimikkeen muuttuminen.

Yksilöidympi henkilöstövaikutusten arviointi tehdään yhteistoiminnassa henkilöstön edustajien kanssa valmistelun edetessä.

12. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Nykyisessä organisaatorakenteessa toimistojen johtavien ja esihenkilöiden palkkamenot Manner-Suomessa ovat 2,88 miljoonaa euroa enemmän kuin esitetyssä rakenteessa. Esitetyssä rakenteessa on 10 sihteerien esihenkilötehtävää vähemmän, 2 muuta esihenkilötehtävää enemmän ja 25 toimistojen johtavan virkamiehen tehtävää vähemmän kuin nykyisessä organisaatorakenteessa. Oikeuspalveluvirasto ei kuitenkaan tavoittele henkilöstömäärän vähentämistä, joten palkkamenojen arvioidaan esihenkilötehtävien vähentyessä kasvavan asiantuntijatehtävien palkkojen määrällä, jolloin palkkamenojen säästö olisi tosiasiassa 630 000 euroa. Säästöpotentiaalissa ei ole huomioitu mahdollisia palkkaukseen kiinnittyviä tilapäisiä muutosturvan kustannuksia, koska sen suuruuteen ei voida vaikuttaa ja arvioiminen pystytään tekemään vasta tarkempien henkilöstövaikutusten arvioinnin ja henkilöstösijoittelun jälkeen.

Nykyisten toimipaikkojen kehittämistarpeet tuovat merkittävää investointitarvetta, ellei palveluverkkoa linjata kestävällä tavalla. Mikäli nykyistä verkostoa ei supistettaisi, olisi tilaturvallisuuden parantamiseksi oikeusministeriön toimitilakonseptin mukaiselle tasolle tehtävä investointeja. Tarvittavat investoinnit nostavat tällaisen toimipaikan vuokran arviolta 2,5-kertaiseksi, mikä vaikuttaisi Oikeuspalveluviraston edellytyksiin nostaa

tavoitteen mukaiseksi asiakastyössä olevan henkilöstön määrää. Lisäksi asetuksen mukaisen ja tosiasiallisen verkostotarpeen välinen ero on toiminnan suunnittelulle haaste.

Osana tuottavuusohjelmaa Oikeuspalveluvirasto on sitoutunut yhteensä miljoonan euron säästöihin toimitilavuokrissa. Näistä verkoston maltillinen supistaminen tuottaa puolen miljoonan euron säästön. Toinen puoli miljoonaa euroa on tarkoitus saada nykyisten tilojen tehokkuutta parantamalla ja uusia toimivia tilaratkaisuja etsimällä.

Lisäksi toimitilaliitännäisistä palveluista muodostuisi säästöjä, jotka mahdollistavat oikeusavustajien matkat lakkautettaville toimipaikoille asiakaspalvelutarpeen mukaisesti. Muiden matkamenojen arvioidaan kasvavan noin 15 % etenkin edunvalvojien matkoista päämiesten asioiden hoitamiseksi, esihenkilöiden matkoista johdettavien tapaamiseksi ja oikeusavustajien muista matkoista. Kasvua vastaava summa arvioidaan katettavan nykyisten matkamenojen säästöillä, jolloin ei muodostu taloudellisia vaikutuksia kokonaisbudjettiin.

Taloudellisena vaikutuksena näkyisi myös se, että oikeusavun asiamäärät saataisiin käännettyä nousevaan trendiin. Urapolkujen rakentamisen ja johtamisjärjestelmän uusimisen arvioidaan mahdollistavan 2 600 asian kasvun julkisessa oikeusavussa. Onnistumisen edellytyksenä on sekä julkisen oikeusavustajan kelpoisuusehdon täsmentäminen että toimisto- ja toimipaikkarakenteen uudistaminen.

Sanna Appelberg
talousjohtaja

Niina Kallio-Nordlund
hankejohtaja

Liite: luettelo esityksen mukaisista toimistoista ja niiden alueisiin kuuluvista kunnista sekä toimistoihin kuuluvista toimipaikoista

Esityksen mukaan Oikeuspalveluvirastoon kuuluisi Manner-Suomessa viisi edunvalvontatoimistoa ja viisi talous- ja velkaneuvontatoimistoa. Niiden alueisiin kuuluisivat seuraavat kunnat:

1) Etelä-Suomen edunvalvontatoimisto ja Etelä-Suomen talous- ja velkaneuvontatoimisto:

a) Askola	j) Jokioinen	s) Pornainen
b) Forssa	k) Järvenpää	t) Porvoo
c) Hattula	l) Kerava	u) Pukkila
d) Hausjärvi	m) Lapinjärvi	v) Riihimäki
e) Helsinki	n) Loppi	w) Sipoo
f) Humppila	o) Loviisa	x) Tammela
g) Hyvinkää	p) Myrskylä	y) Tuusula
h) Hämeenlinna	q) Mäntsälä	z) Vantaa
i) Janakkala	r) Nurmijärvi	å) Ypäjä

2) Itä-Suomen edunvalvontatoimisto ja Itä-Suomen talous- ja velkaneuvontatoimisto:

a) Asikkala	x) Kouvola	ar) Pyhtää
b) Enonkoski	y) Kuopio	as) Rantasalmi
c) Hamina	z) Kärkölä	at) Rautalampi
d) Hartola	å) Lahti	au) Rautavaara
e) Heinola	ä) Lapinlahti	av) Rautjärvi
f) Heinävesi	ö) Lappeenranta	aw) Ruokolahti
g) Hirvensalmi	aa) Lemi	ax) Rääkkylä
h) Hollola	ab) Leppävirta	ay) Savitaipale
i) Iisalmi	ac) Lieksa	az) Savonlinna
j) Iitti	ad) Liperi	aå) Siilinjärvi
k) Ilomantsi	ae) Luumäki	aä) Sonkajärvi
l) Imatra	af) Miehikkälä	aö) Sulkava
m) Joensuu	ag) Mikkeli	ba) Suonenjoki
n) Joroinen	ah) Mäntyharju	bb) Sysmä
o) Juuka	ai) Nurmes	bc) Taipalsaari
p) Juva	aj) Orimattila	bd) Tervo
q) Kaavi	ak) Outokumpu	be) Tohmajärvi
r) Kangasniemi	al) Padasjoki	bf) Tuusniemi
s) Keitele	am) Parikkala	bg) Varkaus
t) Kitee	an) Pieksämäki	bh) Vesanto
u) Kiuruvesi	ao) Pielavesi	bi) Vieremä
v) Kontiolahti	ap) Polvijärvi	bj) Virolahti
w) Kotka	aq) Puumala	

3) Länsi-Suomen edunvalvontatoimisto ja Länsi-Suomen talous- ja velkaneuvontatoimisto:

a) Aura	e) Halsua	i) Inkoo
b) Espoo	f) Hanko	j) Jämijärvi
c) Eura	g) Harjavalta	k) Kaarina
d) Eurajoki	h) Huittinen	l) Kankaanpää

m) Kannus
n) Karkkila
o) Karvia
p) Kaskinen
q) Kauniainen
r) Kaustinen
s) Kemiönsaari
t) Kirkkonummi
u) Kokemäki
v) Kokkola
w) Korsnäs
x) Koski Tl
y) Kristiinankaupunki
z) Kruunupyö
å) Kustavi
ä) Laihia
ö) Laitila
aa) Lestijärvi
ab) Lieto
ac) Lohja
ad) Loimaa

ae) Luoto
af) Maalahti
ag) Marttila
ah) Masku
ai) Merikarvia
aj) Mustasaari
ak) Mynämäki
al) Naantali
am) Nakkila
an) Nousiainen
ao) Närpiö
ap) Oripää
aq) Paimio
ar) Parainen
as) Pedersören kunta
at) Perho
au) Pietarsaari
av) Pomarkku
aw) Pori
ax) Pyhäranta
ay) Pöytyä

az) Raasepori
aå) Raisio
aä) Rauma
aö) Rusko
ba) Salo
bb) Sauvo
bc) Siikainen
bd) Siuntio
be) Somero
bf) Säskylä
bg) Taivassalo
bh) Toholampi
bi) Turku
bj) Ulvila
bk) Uusikaarlepyy
bl) Uusikaupunki
bm) Vaasa
bn) Vehmaa
bo) Veteli
bp) Vihti
bq) Vöyri

4) Sisä-Suomen edunvalvontatoimisto ja Sisä-Suomen talous- ja velkaneuvontatoimisto:

a) Akaa
b) Alajärvi
c) Alavus
d) Evijärvi
e) Hankasalmi
f) Hämeenkyrö
g) Ikaalinen
h) Ilmajoki
i) Isojoki
j) Isokyrö
k) Joutsa
l) Juupajoki
m) Jyväskylän
n) Jämsä
o) Kangasala
p) Kannonkoski
q) Karijoki
r) Karstula
s) Kauhajoki
t) Kauhava
u) Keuruu

v) Kihniö
w) Kinnula
x) Kivijärvi
y) Konnevesi
z) Kuhmoinen
å) Kuortane
ä) Kurikka
ö) Kyyjärvi
aa) Lappajärvi
ab) Lapua
ac) Laukaa
ad) Lempäälä
ae) Luhanka
af) Multia
ag) Muurame
ah) Mänttä-Vilppula
ai) Nokia
aj) Orivesi
ak) Parkano
al) Petäjävesi
am) Pihtipudas

an) Pirkkala
ao) Punkalaidun
ap) Pälkäne
aq) Ruovesi
ar) Saarijärvi
as) Sastamala
at) Seinäjoki
au) Soini
av) Tampere
aw) Teuva
ax) Toivakka
ay) Urjala
az) Uurainen
aå) Valkeakoski
aä) Vesilahti
aö) Viitasaari
ba) Vimpeli
bb) Virrat
bc) Ylöjärvi
bd) Ähtäri
be) Äänekoski

5) Pohjois-Suomen edunvalvontatoimisto ja Pohjois-Suomen talous- ja velkaneuvontatoimisto:

a) Alavieska
b) Enontekiö
c) Haapajärvi

d) Haapavesi
e) Hailuoto
f) Hyrynsalmi

g) Ii
h) Inari
i) Kajaani

j) Kalajoki	å) Oulu	ao) Sievi
k) Kemi	ä) Paltamo	ap) Siikajoki
l) Kemijärvi	ö) Pelkosenniemi	aq) Siikalatva
m) Keminmaa	aa) Pello	ar) Simo
n) Kempele	ab) Posio	as) Sodankylä
o) Kittilä	ac) Pudasjärvi	at) Sotkamo
p) Kolari	ad) Puolanka	au) Suomussalmi
q) Kuhmo	ae) Pyhäjoki	av) Taivalkoski
r) Kuusamo	af) Pyhäjärvi	aw) Tervola
s) Kärsämäki	ag) Pyhäntä	ax) Tornio
t) Liminka	ah) Raahe	ay) Tyrnävä
u) Lumijoki	ai) Ranua	az) Utajärvi
v) Merijärvi	aj) Reisjärvi	aå) Utsjoki
w) Muhos	ak) Ristijärvi	aä) Vaala
x) Muonio	al) Rovaniemi	aö) Ylitornio
y) Nivala	am) Salla	ba) Ylivieska
z) Oulainen	an) Savukoski	

Esityksen mukaan Oikeuspalveluvirastoon kuuluisi Manner-Suomessa yhdeksän oikeusaputoimistoa. Niiden alueisiin kuuluisivat seuraavat kunnat:

1) Helsingin oikeusaputoimisto
Helsinki

2) Eteläisen Suomen oikeusaputoimisto:

a) Askola	j) Järvenpää	s) Porvoo
b) Forssa	k) Kerava	t) Pukkila
c) Hattula	l) Lapinjärvi	u) Riihimäki
d) Hausjärvi	m) Loppi	v) Sipoo
e) Humppila	n) Loviisa	w) Tammela
f) Hyvinkää	o) Myrskylä	x) Tuusula
g) Hämeenlinna	p) Mäntsälä	y) Vantaa
h) Janakkala	q) Nurmijärvi	z) Ypäjä
i) Jokioinen	r) Pornainen	

3) Savo-Karjalan oikeusaputoimisto:

a) Heinävesi	k) Kuopio	u) Rääkkylä
b) Iisalmi	l) Lapinlahti	v) Siilinjärvi
c) Ilomantsi	m) Lieksa	w) Sonkajärvi
d) Joensuu	n) Liperi	x) Suonenjoki
e) Juuka	o) Nurmes	y) Tervo
f) Kaavi	p) Outokumpu	z) Tohmajärvi
g) Keitele	q) Pielavesi	å) Tuusniemi
h) Kitee	r) Polvijärvi	ä) Vesanto
i) Kiuruvesi	s) Rautalampi	ö) Vieremä
j) Kontiolahti	t) Rautavaara	

4) Kaakkois-Suomen oikeusaputoimisto:

a) Asikkala	n) Kouvola	å) Pieksämäki
b) Enonkoski	o) Kärkölä	ä) Puumala
c) Hamina	p) Lahti	ö) Pyhtää
d) Hartola	q) Lappeenranta	aa) Rantasalmi
e) Heinola	r) Lemi	ab) Rautjärvi
f) Hirvensalmi	s) Leppävirta	ac) Ruokolahti
g) Hollola	t) Luumäki	ad) Savitaipale
h) Iitti	u) Miehikkälä	ae) Savonlinna
i) Imatra	v) Mikkeli	af) Sulkava
j) Joroinen	w) Mäntyharju	ag) Sysmä
k) Juva	x) Orimattila	ah) Taipalsaari
l) Kangasniemi	y) Padasjoki	ai) Varkaus
m) Kotka	z) Parikkala	aj) Virolahti

5) Länsirannikon oikeusaputoimisto:

a) Eura	p) Kruunupyö	ab) Pori
b) Eurajoki	q) Kustavi	ac) Pyhärinta
c) Halsua	r) Laihia	ad) Rauma
d) Harjavalta	s) Laitila	ae) Siikainen
e) Huittinen	t) Lestijärvi	af) Säskylä
f) Jämijärvi	u) Luoto	ag) Taivassalo
g) Kankaanpää	v) Maalahti	ah) Toholampi
h) Kannus	w) Merikarvia	ai) Ulvila
i) Karvia	x) Mustasaari	aj) Uusikaarlepyy
j) Kaskinen	y) Nakkila	ak) Uusikaupunki
k) Kaustinen	z) Närpiö	al) Vaasa
l) Kokemäki	å) Pedersören kunta	am) Vehmaa
m) Kokkola	ä) Perho	an) Veteli
n) Korsnäs	ö) Pietarsaari	ao) Vöyri
o) Kristiinankaupunki	aa) Pomarkku	

6) Lounaisrannikon oikeusaputoimisto:

a) Aura	l) Lohja	w) Raasepori
b) Espoo	m) Loimaa	x) Raisio
c) Hanko	n) Marttila	y) Rusko
d) Inkoo	o) Masku	z) Salo
e) Kaarina	p) Mynämäki	å) Sauvo
f) Karkkila	q) Naantali	ä) Siuntio
g) Kauniainen	r) Nousiainen	ö) Somero
h) Kemiönsaari	s) Oripää	aa) Turku
i) Kirkkonummi	t) Paimio	ab) Vihti
j) Koski Tl	u) Parainen	
k) Lieto	v) Pöytyä	

7) Sisä-Suomen oikeusaputoimisto:

a) Akaa	c) Alavus	e) Hankasalmi
b) Alajärvi	d) Evijärvi	f) Hämeenkyrö

g) Ikaalinen
 h) Ilmajoki
 i) Isojoki
 j) Isokyrö
 k) Joutsa
 l) Juupajoki
 m) Jyväskylä
 n) Jämsä
 o) Kangasala
 p) Kannonkoski
 q) Karijoki
 r) Karstula
 s) Kauhajoki
 t) Kauhava
 u) Keuruu
 v) Kihniö
 w) Kinnula
 x) Kivijärvi
 y) Konnevesi

z) Kuhmoinen
 å) Kuortane
 ä) Kurikka
 ö) Kyyjärvi
 aa) Lappajärvi
 ab) Lapua
 ac) Laukaa
 ad) Lempäälä
 ae) Luhanka
 af) Multia
 ag) Muurame
 ah) Mänttä-Vilppula
 ai) Nokia
 aj) Orivesi
 ak) Parkano
 al) Petäjävesi
 am) Pihtipudas
 an) Pirkkala
 ao) Punkalaidun

ap) Pälkäne
 aq) Ruovesi
 ar) Saarijärvi
 as) Sastamala
 at) Seinäjoki
 au) Soini
 av) Tampere
 aw) Teuva
 ax) Toivakka
 ay) Urjala
 az) Uurainen
 aå) Valkeakoski
 aä) Vesilahti
 aö) Viitasaari
 ba) Vimpeli
 bb) Virrat
 bc) Ylöjärvi
 bd) Ähtäri
 be) Äänekoski

8) Lappi-Kainuun oikeusaputoimisto:

a) Enontekiö
 b) Hyrynsalmi
 c) Inari
 d) Kajaani
 e) Kemi
 f) Kemijärvi
 g) Keminmaa
 h) Kittilä
 i) Kolari
 j) Kuhmo
 k) Kuusamo

l) Muonio
 m) Paltamo
 n) Pelkosenniemi
 o) Pello
 p) Posio
 q) Puolanka
 r) Ranua
 s) Ristijärvi
 t) Rovaniemi
 u) Salla
 v) Savukoski

w) Simo
 x) Sodankylä
 y) Sotkamo
 z) Suomussalmi
 å) Taivalkoski
 ä) Tervola
 ö) Tornio
 aa) Utsjoki
 ab) Ylitornio

9) Jokiseudun oikeusaputoimisto:

a) Alavieska
 b) Haapajärvi
 c) Haapavesi
 d) Hailuoto
 e) Ii
 f) Kalajoki
 g) Kempele
 h) Kärsämäki
 i) Liminka
 j) Lumijoki
 k) Merijärvi
 l) Muhos
 m) Nivala
 n) Oulainen
 o) Oulu

p) Pudasjärvi
 q) Pyhäjoki
 r) Pyhäjärvi
 s) Pyhäntä
 t) Raahe
 u) Reisjärvi
 v) Sievi
 w) Siikajoki
 x) Siikalatva
 y) Tyrnävä
 z) Utajärvi
 å) Vaala
 ä) Ylivieska

Esityksen mukaan Oikeuspalveluviraston edunvalvontatoimistojen ja talous- ja velkaneuvontatoimistojen toimipaikat sijaitsisivat seuraavasti:

1) Ahvenanmaan oikeusapu- ja edunvalvontatoimiston toimipaikka sijaitsee Maarianhaminassa

2) Etelä-Suomen edunvalvontatoimiston ja Etelä-Suomen talous- ja velkaneuvontatoimiston toimipaikat:

- a) Helsinki
- b) Hämeenlinna
- c) Järvenpää
- d) Porvoo
- e) Vantaa

3) Itä-Suomen edunvalvontatoimiston ja Itä-Suomen talous- ja velkaneuvontatoimiston toimipaikat:

- a) Iisalmi
- b) Joensuu
- c) Kotka
- d) Kouvola
- e) Kuopio
- f) Lahti
- g) Lappeenranta
- h) Lieksa
- i) Mikkeli
- j) Savonlinna
- k) Varkaus

4) Länsi-Suomen edunvalvontatoimiston ja Länsi-Suomen talous- ja velkaneuvontatoimiston toimipaikat:

- a) Espoo
- b) Kokkola
- c) Pori
- d) Raasepori
- e) Rauma
- f) Salo
- g) Turku
- h) Vaasa

5) Sisä-Suomen edunvalvontatoimiston ja Sisä-Suomen talous- ja velkaneuvontatoimiston toimipaikat:

- a) Jyväskylä
- b) Seinäjoki
- c) Tampere

6) Pohjois-Suomen edunvalvontatoimiston ja Pohjois-Suomen talous- ja velkaneuvontatoimiston toimipaikat:

- a) Inari
- b) Kajaani
- c) Kemi
- d) Kittilä
- e) Kuhmo
- f) Kuusamo
- g) Oulu

- h) Raabe
- i) Rovaniemi
- j) Ylivieska

Esityksen mukaan Oikeuspalveluviraston oikeusaputoimistojen toimipaikat sijaitsisivat seuraavasti:

1) Ahvenanmaan oikeusapu- ja edunvalvontatoimiston toimipaikka sijaitsee Maarianhaminassa

2) Helsingin oikeusaputoimiston toimipaikka sijaitsisi Helsingissä

3) Eteläisen Suomen oikeusaputoimiston toimipaikat:

- a) Hämeenlinna
- b) Järvenpää
- c) Porvoo
- d) Vantaa

4) Savo-Karjalan oikeusaputoimiston toimipaikat:

- a) Iisalmi
- b) Joensuu
- c) Kuopio
- d) Lieksa

5) Kaakkois-Suomen oikeusaputoimiston toimipaikat:

- a) Kotka
- b) Kouvola
- c) Lahti
- d) Lappeenranta
- e) Mikkeli
- f) Savonlinna
- g) Varkaus

6) Länsirannikon oikeusaputoimiston toimipaikat:

- a) Kokkola
- b) Pori
- c) Rauma
- d) Vaasa

7) Lounaisrannikon oikeusaputoimiston toimipaikat:

- a) Espoo
- b) Raasepori
- c) Salo
- d) Turku

8) Sisä-Suomen oikeusaputoimiston toimipaikat:

- a) Jyväskylä
- b) Seinäjoki
- c) Tampere

9) Lappi-Kainuun oikeusaputoimiston toimipaikat:

- a) Inari
- b) Kajaani
- c) Kemi
- d) Kittilä
- e) Kuhmo
- f) Kuusamo
- g) Rovaniemi

10) Jokiseudun oikeusaputoimiston toimipaikat:

- a) Oulu
- b) Raahе
- c) Ylivieska

